1984/85:139

Onsdagen den 8 maj em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

13 § Tekopolitiken (forts. från prot. 138)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1984/85:25 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:17.

Anf. 105 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 1984/85:25 behandlas tekopolitiken. Jag skall i första hand uppehålla mig vid de reservationer som centern har fogat vid detta betänkande.

Först vill jag dock göra en liten fundering kring 30-procentsmålet, som diskuterades så intensivt för några år sedan. Då var socialdemokraterna i opposition, och deras kritik mot den dåvarande regeringen var skarp och ihärdig. Man var mycket bitsk över att 30-procentsmålet inte uppfylldes. I dag är vi uppenbarligen ännu längre från 30-procentsmålet, men nu lanserar socialdemokraterna i regeringsställning ett nytt beräkningssätt. Exporten räknas in i 30-procentsmålet, och man konstaterar därför att målet är nått på textilsidan men inte helt på beklädnadssidan.

Detta nya beräkningssätt är visserligen inte helt fel, men det bevisar på ett beklämmande sätt hur socialdemokratisk matematik och argumentering är helt skilda beroende på om man befinner sig i regerings- eller oppositionsställning. Det skulle onekligen vara bra för svensk politik om vi alla använder mer ärliga och bestående argument, oavsett i vilken position vi befinner oss.

Den socialdemokratiska regeringen har sedan sitt tillträde 1982 drivit linjen att minska de generella stöden till tekoindustrin och öka det selektiva stödet. Detta är anmärkningsvärt, då praktiskt taget alla som berörs av tekopolitiken är emot denna förändring.

Företagen vill inte byta det generellt verkande äldrestödet mot selektiva åtgärder. Jag måste säga att jag tycker deras argument är övertygande när jag lyssnar till dem. Det generella stödet snedvrider inte konkurrensen. Det ger

företagen möjligheter att själva planera sina samlade resurser och utnyttja dem på för företaget bästa tänkbara sätt.

Herr talman! Det ligger en farlig Storebrorsmentalitet bakom regeringens handlingslinje. Där finns en vilja att styra de enskilda företagen och samla så mycket central makt som möjligt. Där finns också en övertro på att centrala ämbetsverk bättre kan avgöra vad som är bäst för det enskilda företaget än de aktiva företagsledarna och kvalificerade företagsstyrelser.

Vi inom centern är övertygade om att företagarna är bättre på att bedöma hur det egna företagets resurser skall användas än regeringen och statliga verk. Därför vill vi minska det selektiva stödet och i stället öka det generella stödet till tekonäringen. Äldrestödet, som centern vill bibehålla, fungerar som en branschdevalvering. Detta har vi framhållit tidigare. Det är en angelägen åtgärd, då teko är en låglönebransch i flertalet konkurrentländer. Om svensk tekoindustri skall konkurrera på lika villkor är äldrestödet därför mycket viktigt i sammanhanget.

Utskottsmajoriteten uttalar sig positivt för ett nytt treårsprogram för tekopolitiken. Regeringen har däremot inte föreslagit någon förlängning av treårsprogrammet. Det finns enighet om att företagen måste ges planeringsmöjligheter och även få besked om vilken politik som skall gälla de närmaste åren. Däremot vill inte utskottsmajoriteten följa upp det här resonemanget och sin mening i ett uttalande till regeringen, utan man glider undan i ett allmänt tal om att det torde kunna förväntas att de fortsatta förslagen från regeringen kommer att få den inriktningen. Jag tycker att denna förväntan är att låta regeringen komma undan litet för lindrigt. Vi skulle ha krävt utarbetandet av ett nytt treårsprogram.

Jag tycker att det är beklagligt att utskottet inte talar i klartext. Speciellt inför kommande konjunkturavmattning är det självklart av största betydelse för tekoindustrin att veta vilken politik man har att rätta sig efter, vilken politik som statsmakterna avser att bedriva inom tekonäringen de närmaste åren. Avsaknaden av en handlingslinje för framtiden kan ge en ryckighet i tekopolitiken, och det kan göra att även bra åtgärder blir onyttiga och får mindre effekt.

Inom centern anser vi att regeringen snarast måste lägga fram ett treårsprogram för tekoindustrin. Det har vi framhållit i reservation 6, som är fogad till detta betänkande.

Jag vill också säga några ord om lågprisimporten. Sverige har under ett antal år försökt att reglera lågprisimporten av tekovaror med stöd av multifiberavtalet. Nu är resultatet inte tillfredsställande. Därför menar vi från centerns sida att när MFA III löper ut 1986 bör man pröva nya vägar för att komma till rätta med den marknadsstörande tekoimporten. Även om utskottsmajoriteten har framfört en rad argument mot globalkontingenter, som vi har diskuterat i utskottet och som det finns motioner kring, menar vi att det finns anledning att noga pröva möjligheterna med globalkontingenter i stället för bilaterala begränsningsavtal. Inom centern menar vi att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att noga pröva denna möjlighet. Det har vi framfört i reservation 8 till betänkandet.

Sten Svensson tog tidigare i den här debatten upp importregleringen och höll en ordentlig lovsång till frihandeln. Jag måste säga att när utskottets moderater och folkpartister demonstrerar en övertro på avvecklingen av all importreglering reagerar vi från centerns sida. Att det med stor sannolikhet skulle innebära en betydande avveckling av svensk tekoindustri tycks inte bekymra. Det finns mycket tunga skäl att vidmakthålla den försörjningsberedskap som nuvarande omfattning av tekoindustrin innebär. Redan i dag fungerar konkurrensen med importen och mellan svenska företag så väl att den utveckling och effektivisering som alltid måste krävas inom varje bransch i hög grad också kan konstateras inom tekoindustrin. Jag vill påstå att det skulle skada investeringsviljan och försena utvecklingen inom branschen om risken för ohämmad lågprisimport blir uppenbar. Det finns anledning för moderater och även för folkpartister att något fundera över detta förhållande då man livligt pläderar för sin linje.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer till detta betänkande som centern har undertecknat, reservationerna 1, 3, 6 och 8.

Anf. 106 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Man behöver sannerligen inte sakna aktuellt material när man försöker bilda sig en uppfattning om situationen för svensk tekoindustri. Den ena utredningen avlöser just nu den andra, och branschen får mycket utrymme i massmedia. Företrädare för olika intressegrupper slår i debattartiklar varandra i skallen med sifferstatistik som var och en förefaller tolka på sitt eget sätt. För en icke branschkunnig bedömare blir bilden, uppriktigt sagt, ganska förvirrande.

Även om det finns rikligt med handlingar i ämnet är det inte särskilt mycket som är nytt i den debatt som förs. Spelarna på plan är också ungefär desamma. Möjligen kan man säga att de nya utredningar som redovisats har gjort att en ny spelarkategori har fått komma med. Efter att tidigare ha förvisats till läktaren som åskådare när andra har sparkat på deras boll, har konsumenterna nu i alla fall kommit med på en ytterplats. I mitten av plan är det dock fortfarande intresseorganisationerna – konfektionsindustrin, importörerna och Beklädnadsarbetarnas förbund – som dominerar händelseutvecklingen.

Jag nämner detta därför att en viktig utgångspunkt för folkpartiets ställningstaganden just är konsumentens intresse av bra och billiga kläder i ett stort urval.

En annan väsentlig fråga för folkpartiet är hur Sveriges handelspolitik på tekoområdet motverkar vår strävan att underlätta utvecklingen i den fattigaste delen av världen. Framför allt socialdemokraternas men tyvärr också centerns ställningstaganden i de handelspolitiska avsnitten tyder på liten förståelse för såväl konsumenternas som u-ländernas berättigade krav.

Innan jag går närmare in på tekopolitikens utformning vill jag redovisa ytterligare en utgångspunkt för folkpartiets del. Vi tror att man kommer snett från början om man utgår ifrån att teko är en bransch som för sin överlevnad är beroende av omfattande subventioner och gränsskydd.

Det är sant att näringsgrenen, inte minst på grund av att den är så personalintensiv, har problem med det höga lönekostnadsläget i Sverige. Men den situationen är inte tekoindustrin ensam om. Och det faktum att såväl textil- som konfektionsexporten ligger på över 50 % av produktionsvärdet visar att det här är ett problem som går att övervinna.

Framgångsrika svenska tekoföretag har hittat nischer för sin tillverkning, som de marknadsför och utvecklar på ett skickligt sätt. Jag hävdar alltså att det som avgör om en satsning skall gå hem eller misslyckas är detsamma i tekobranschen som i andra branscher. Jag tror dessutom att de farhågor om att gränsskydd och subventioner inverkar menligt på utvecklingen som har framförts, inte minst från branschfolk, är berättigade. Företag och branscher som inte i varje läge tvingas möta effektiv konkurrens riskerar alltid att förlora känslan för marknadens krav.

Herr talman! Det är alltså handelspolitiken som dominerar tekodebatten just nu. Framför allt diskuteras Sveriges omfattande begränsningar av importen från u-länderna.

Folkpartiet säger nej till fortsatta restriktioner. Vi menar att avvecklingen bör ske på ett sådant sätt att den är slutförd 1990. Det finns minst fyra viktiga skäl för vårt ställningstagande. Jag har som hastigast nämnt två av dem.

För det första: Importbegränsningarna står i direkt strid med Sveriges uttalade biståndsmål att förbättra levnadsvillkoren i u-länderna. Om inte de fattigaste nationerna tillåts att sälja sina produkter på de rika ländernas marknad, kan inte u-ländernas industri utvecklas. I detta sammanhang är tekoindustrin speciellt viktig. U-länderna kan utnyttja sina fördelar, och tillverkningen är förhållandevis enkel.

För det andra: Även om vi kan tvista om beloppens storlek, råder det inget som helst tvivel om att Sveriges gränsskydd när det gäller kläder är mycket kostsamma för konsumenten. Jag förstår inte hur man över huvud taget kan hävda motsatsen om man samtidigt säger att begränsningarna har effekt. Om inte åtgärderna höjer priserna, skulle olika producentintressen naturligtvis inte kräva att importbegränsningarna inte bara skall vara kvar utan också utvidgas.

Eftersom det i stor utsträckning är importen av lågprisvaror som vi begränsar kan man omöjligt bortse ifrån vem det är som får betala. Det kan på goda grunder antas att det huvudsakligen är de konsumenter som har de lägsta inkomsterna som köper lågprisvarorna. Barnfamiljerna med sin förhållandevis stora klädkonsumtion och ofta svaga ekonomiska ställning berörs allra mest.

Så till det tredje skälet för att tänka om i den här frågan. En rad faktorer tyder på att u-landsimporten har liten, om ens någon, inverkan på vår egen tekoindustris möjligheter. En sådan faktor är att produktionen inte flyttas till en svensk tekofabrik när vi säger nej till import från ett u-land. I stället går ordern till något av de länder som vi inte kan begränsa importen ifrån. Köparen vänder sig kanske till Finland, som bl. a. gynnas av närheten till vår marknad eller kanske till Italien eller Storbritannien. Dessutom är det så att svenska fabriker huvudsakligen tillverkar dyrare kvalitetskläder, och när det

gäller sådana finns konkurrenterna i stor utsträckning i EG- och EFTA-länderna.

Folkpartiets fjärde argument för att ta bort importbegränsningarna för tekovaror borde jag kanske ha börjat med. Som liberaler är vi övertygade om att en fri handel är det överlägset bästa för att ta till vara jordens samlade resurser. Det är möjligt att det i ett mycket kortsiktigt perspektiv kan hävdas att protektionism är till fördel för en viss näringsgren i ett visst land under en viss tid. Men om man inte nöjer sig med en sådan begränsning i tid och rum upptäcker man snart nackdelarna med handelshinder: att utvecklingen bromsas, att arbetstillfällen som möjligen kan räddas i våra exportföretag i stället försvinner därför att den som inte får sälja till oss inte heller köper av oss. Listan över protektionismens nackdelar kan bli lång.

De handelspolitiska avsnitten innehåller också en diskussion om det s. k. globalkontingentsystemet. Det är centern som vill att det skall prövas. I en centerreservation heter det bl. a. att man bör söka nya vägar "för att komma till rätta med den marknadsstörande tekoimporten". Det som för konsumenten betyder billigare varor och större urval blir alltså för centern något marknadsstörande, som man måste komma till rätta med. Detta är ett synsätt som vi i folkpartiet aldrig kan ställa oss bakom.

Dessutom tvingas jag konstatera att centern drar helt andra slutsatser än folkpartiet beträffande importbegränsningarnas effekt eller, snarare, brist på effekt. Centern hävdar att begränsningarna måste skärpas. Det nuvarande systemet har inte räckt till, säger man.

Begränsningarnas många nackdelar och stora kostnader i kombination med att de inte hjälper svensk tekoindustri leder oss i stället till slutsatsen att de bör avvecklas.

Herr talman! En hel del av mitt anförande har handlat om handelspolitik, men för folkpartiet är dessa avsnitt väsentliga. När det gäller de industripolitiska stödåtgärderna på tekoområdet skiljer sig inte folkpartiets inställning från de allmänna riktlinjer för industripolitiken som vi förordade när vi nyligen diskuterade den frågan här i kammaren. Vår kritiska inställning till en utökad arsenal av selektiva stödåtgärder gäller också här. Våra ställningstaganden i anslagsfrågan är en följd av det.

Jag skulle vilja använda ett par minuter till att redovisa några synpunkter när det gäller tekopolitikens mål.

Ett sådant mål är försörjningsberedskapen. Inte minst den information vi har fått i utskottet tyder på att beredskapsmålet inte längre är realistiskt, vilket såvitt jag kan förstå har lett till att det för närvarande omprövas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Jag tror också att det finns starka skäl att tona ned den här aspekten på produktionen av tekovaror. Försörjningen är tillfredsställande, inte minst vid en jämförelse med t. ex. vissa högteknologiska varor. Många viktiga förnödenheter kommer med andra ord att ta slut långt innan vi får brist på kläder.

Sedan har vi tillförselmålet, dvs. att svensk tekoindustri skall svara för 30 % av den totala tillförseln. Detta mål har granskats av bl. a. kommerskollegiums utredare Peter Hagström. Han konstaterar att 30-procentsmålet är

svårbegripligt och lämnar stort utrymme för tolkningar från olika intressegruppers sida. Detta stämmer mycket väl med intrycken från informationen till utskottet.

Hagström påpekar bl. a. det orimliga i att man inte tar hänsyn till export från Sverige av textil- och konfektionsvaror som har tillverkats i landet. Enligt min uppfattning är det över huvud taget inte meningsfullt att ha ett tekopolitiskt mål som innebär en bestämd marknadsandel. Och ännu svårare är det att motivera varför det skall vara just 30 %. Varför inte lika gärna 20 eller 40 %?

Sammanfattningsvis vill jag säga att det enligt folkpartiets uppfattning finns goda förutsättningar för en framgångsrik svensk tekoindustri. Men då måste vi skapa generellt bra villkor för denna näringsgren precis som för andra. Först då kan vi ta till vara den erfarenhet och kunskap som utan tvivel finns ute i fabrikerna.

Folkpartiet tror däremot inte att lösningen för svensk tekoindustri är begränsningar av importen eller fortsatt selektivt stöd från staten.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till de reservationer som folkpartiet har undertecknat.

Anf. 107 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Statliga åtgärder för tekoindustrin har årligen debatterats här i kammaren, ibland två gånger om året. Det har alltid rört sig om stöd för att hejda tillbakagången och för att skapa förutsättningar för en positiv utveckling.

Försörjningsberedskapspolitiska överväganden har spelat en viktig roll – liksom arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska.

Genom industripolitiska åtgärder har vi strävat efter att stödja införandet av ny teknik och satsat på marknadsföring av tekoprodukter på hemmamarknaden och för export.

Den statliga tekopolitiken innefattar därutöver handelspolitiska åtgärder inom ramen för det internationella regelsystem som Sverige har anslutit sig till.

1983 års beslut innebar en omläggning av statens tekopolitik från en generell subventionspolitik till en inriktning av stödet mot det som är utvecklingsbart inom branschen. Mest framgångsrik ansågs en sådan politik bli om den lades fast för en längre tidsperiod, och därför fastställdes riktlinjerna för de ekonomiska stödåtgärderna för en treårsperiod, varav det kommande budgetåret 1985/86 är det sista året.

Tekoindustrin har under lång tid varit utsatt för stora påfrestningar. Det är välbekant. De positiva effekterna på branschens konkurrenskraft som väntas följa av tekopolitikens omläggning har inte omedelbart kunnat göra sig gällande fullt ut. Det tar ju som sagt en tid. Därför behöver tekopolitikens omläggning även fortsättningsvis stöd av ett rimligt handelspolitiskt skydd inom de ramar som Sveriges internationella åtaganden ger.

Men förstärkt av den förda ekonomiska politiken har omläggningen av tekopolitiken börjat visa resultat. Tekoindustrin har fått se en ökad

orderingång och ett förbättrat kapacitetsutnyttjande. Exporten av tekoprodukter ökar, och inte minst framtidstron har återvänt till industrin och till dem som arbetar där. Det finns därför all anledning att fortsätta på den inslagna vägen.

Jag skall nu fortsättningsvis kommentera de nio reservationer som avgivits i anslutning till utskottets betänkande 25 om tekopolitiken, och jag börjar med reservationerna 1–4, som rör det industripolitiska stödet.

Det finns en motsättning, vill jag påstå, i den borgerliga argumenteringen i den gemensamma reservationen nr 1. Först förkastas det selektiva stödet, eftersom det snedvrider konkurrensen. Sedan påpekar man att det har gått så bra för företagen att behovet av stöd har minskat till de företag alltså, som enligt ert sätt att se under minst ett par års tid fördärvats av de socialdemokratiskt inriktade selektiva åtgärderna.

Moderaterna sade för två år sedan att katastrofen väntade om hörnet, om den socialdemokratiska regeringens tekopolitik genomfördes. Katastrofen kom inte. Tvärtom har utvecklingen varit ganska gynnsam. Nu väntar samma katastrof bakom samma hörn. Jag tror inte att den kommer nu heller.

När det sedan gäller storleken av det stöd som enligt delar av denna borgerlighet ändå skall utgå så förbyts enigheten av en tredelad uppfattning i reservationerna 2, 3 och 4.

Moderaterna vill avveckla stödet helt och anslår därför inga medel alls. Folkpartiet säger: Visserligen ser vi lika negativt på branschstödet som moderata samlingspartiet, men det får lov att gå litet långsammare med avvecklingen. Därför vill folkpartiet bara minska anslaget med 48,3 miljoner i år. Centern säger att man inte kan ställa sig bakom en så långtgående reducering utan att det får räcka med en neddragning med 29 miljoner – detta för att kunna behålla det s. k. äldrestödet vid 9 %. Det är ett åtagande som i en annan borgerlig motion kostar 45 milj. kr.

Herr talman! Utskottsmajoriteten ställer sig bakom regeringens förslag till medelsanvisning till industripolitiska åtgärder. Industriverkets tekostrukturutredning visar att branschprogrammet för tekoindustrin fyller en viktig funktion. Den utveckling som förutspås för svensk tekoindustri under 1985 är ganska gynnsam. På längre sikt *kan* det bli problem, sägs det i rapporten, men om industrin förmår förnya sig vad gäller teknik, urval av produkter, marknadsföring och inte minst satsning på design ser bilden ljusare ut. Industriföretagens egen roll i utvecklingen betonas.

Omläggningen av politiken för omvandling och förnyelse av tekoindustrin bör därför enligt vår mening fullföljas. Jag yrkar avslag på reservationerna 1–4.

Om reservationerna 5 och 6, som rör frågan om treårigt program för tekoindustrin, finns inte mycket att säga. Vi är överens i sak.

Utskottsmajoriteten utgår från att även regeringen vet att det har varit av stor betydelse för tekoindustrin att det program som fastlades 1983 var flerårigt. Det var faktiskt den här regeringen som lade fram förslaget om nu gällande treårsprogram. Jag är helt övertygad om att det därför är av väsentlig vikt – jag vill understryka det – att det även framdeles görs fleråriga

program för tekoindustrin, som ju måste ligga långt framme i sin planering och behöver veta vad man har att rätta sig efter under en längre period än ett år.

I reservation 5 ansluter sig moderaterna och folkpartiet till vår uppfattning att det därför inte behöver göras något uttalande om detta – fast de sedan naturligt nog inte vill se någon treårsram för ett statligt stöd som de tidigare avvisat.

Centerpartiet föreslår däremot i reservation 6 att riksdagen skall göra ett uttalande för ett treårsprogram för tekoindustrin.

Det är ett år kvar av det treårsprogram som fastställdes 1983. Beslut om nytt program behöver därför inte fattas i år utan kan vänta ytterligare ett år. Som jag sade tidigare, förutsätter jag att regeringen är klar över betydelsen av ett treårsprogram. Jag yrkar alltså avslag på reservationerna 5 och 6.

När den nuvarande tekopolitiken lades fast våren 1983 hade vi just anslutit oss till den tredje omgången av det s. k. multifiberavtalet, MFA III, och stod inför omförhandlingar om de bilaterala avtalen allteftersom de löpte ut. Riksdagen ställde sig då bakom regeringens uppfattning att Sverige, innan andra medel eventuellt prövades, i första hand skulle försöka att inom ramen för MFA III begränsa lågprisimporten genom nya begränsningsavtal.

Nu återkommer centerpartiet i reservation 8 med samma förslag som det hade 1983, nämligen att vi skall pröva att införa ett system med globalkontingenter.

Efter den utvärdering som kommerskollegium gjort av skyddssystemet på tekooområdet redovisades i höstas effekterna av det nuvarande systemet jämfört med ett globalkontingentsystem. Kommerskollegiums slutsats blev att vi inte borde införa ett globalkontingentsystem, eftersom det inte skulle ge tekoindustrin ett bättre skydd än de bilaterala avtalen inom MFA-ramen. Dessutom finns enligt kommerskollegium risken att ett globalkontingentsystem skulle kunna medföra en omfördelning av importen från de fattigare till de mest konkurrenskraftiga länderna.

Av industriländerna är det bara Australien och Nya Zeeland som tillämpar ett globalkontingentsystem. Norge har gjort det men har nu gått över till multifiberavtalet.

Jag yrkar avslag på reservation 8.

Moderaterna och folkpartiet stöder såvitt jag förstår samma förslag som majoriteten, men de har av någon outgrundlig anledning ändå till betänkandet fogat en reservation – nr 7 – vilken jag yrkar avslag på.

I den handelspolitiska deklarationen i mars i år meddelade utrikeshandelsministern att regeringen inbjudit till ett ministermöte i Stockholm mellan regeringsledamöter som är ansvariga för handelspolitiken i ett antal såväl i- som u-länder, och han sade:

"Det är regeringens förhoppning att detta möte kan bli ett led i arbetet på att återupprätta frihandelssystemets trovärdighet och att bidra till ansträngningarna för att öka frihandeln. En ny GATT-runda skulle kunna bryta den atmosfär av missmod och misstro som under senare tid kommit att prägla det internationella handelssystemet."

Christer Eirefelt! Den svenska regeringen har internationellt mycket hårt drivit frågan om att vi skall öka frihandeln. Det är bara så, och jag tycker att Christer Eirefelt skall notera det.

Att den socialdemokratiska regeringen i alla sammanhang för en politik som syftar till en väl utvecklad världshandel, fri från handelshinder, det vet både moderaterna och folkpartiet.

Att svensk teko länge har befunnit sig i en så besvärlig situation att den behövt stöd mot lågprisimporten, det vet ni och vi också.

Sedan ganska lång tid tillbaka har man bedömt att ett skydd mot lågprisimporten av tekoprodukter behövs som ett komplement till de andra åtgärderna på områdena industri, arbetsmarknad och försörjningsberedskap.

De MFA-avtal vi har och som är tillåtna enligt det internationella regelsystemet behövs alltså för att ge den industri vi har kvar omställningsmöjligheter.

Vi har ju varit medvetna om att det skulle ta tid att uppnå eftersträvade resultat, och vi anser att planeringsförutsättningarna under den tiden inte bör ändras.

MFA III löper ut om något mer än ett år, och förberedelserna har redan startat för diskussionerna i GATT om huruvida MFA skall få en fortsättning som internationellt accepterat regelverk. Till dessa förberedelser kan vi räkna den utvärdering av den svenska handelspolitiken på tekoområdet som kommerskollegium håller på med.

Det förhåller sig förvisso så att det finns en stor enighet om att det är av gemensamt intresse för landet att frihandeln består och förstärks. Sedan ingår det i mönstret att moderaterna, men framför allt folkpartiet, för världen vill framstå som frihandelns vapendragare framför andra och därvid gärna anklaga socialdemokratin för att tala om frihandel och samtidigt agera protektionistiskt, vilket sannerligen inte stämmer med vad som i realiteten uträttats på det här området.

Får jag bara i anslutning till att jag yrkar avslag på reservation 9 påpeka att det är synd att ni hittat så svaga motiveringar för ert ställningstagande.

I reservationen talas om vårt ansvar för utvecklingen i de fattiga länderna. I motionen som ligger till grund för den här reservationen talar Christer Eirefelt om vårt ansvar för de fattigaste länderna. Av detta skulle man kunna dra den slutsatsen att vår import till mycket stor del kommer från de allra fattigaste länderna. Men vilket statistikområde man än tittar på så finns det två länder som är ojämförligt störst – Hongkong och Sydkorea – och de tillhör inte de fattigaste.

I det sammanhanget skulle jag bara vilja understryka vad som sägs i utskottsbetänkandet, nämligen att MFA kan ses även som ett stöd för de allra fattigaste ländernas export – det finns utvecklingsländer som vill ha en kvot till Sverige.

I reservation 9 står även följande:

"Att importbegränsningarna får sådana fördelningspolitiska effekter till konsumenternas, särskilt barnfamiljernas, nackdel som beskrivs i motioner-

na är ytterligare ett skäl till att handelsrestriktionerna bör avvecklas."

Vad är det då som sägs i motionerna? Jo, att barnfamiljerna skulle tjäna 1 000–1 500 kr. per år på slopade importbegränsningar. Det är nog att förenkla det hela ganska ordentligt. Frågan skulle i och för sig kunna ge stoff till ett tvådagarsseminarium om man nu skall analysera dessa siffror noggrant. Låt mig bara påpeka att det påstående som görs i motionerna på den här punkten förutsätter två saker.

Dels kan den här s. k. förtjänsten bara uppkomma om största delen av den svenska tekoindustrin slås ut, och detta måste därvid ske utan att det uppstår några kostnader för t. ex. ytterligare några tusen arbetslösa tekoarbetare.

Dels förutsätter det att svenska textilimportörer, efter det att alla handelshinder har avskaffats, i alla lägen oförtrutet skall söka sig fram till de allra billigaste varorna, och detta skulle de göra endast och allenast för att kunna sänka sina priser till konsumenterna med 17 %. Det finns nämligen i de här beräkningarna inte utrymme för någon del av den ökande marginalen till någon mer än konsumenten – ingenting för importörens egen del. Förlåt mig, men tanken svindlar.

Jag yrkar avslag på reservation nr 9.

Slutligen utbildningsfrågorna. De tas upp i två motioner, och berörs även i motionen om skinnindustrin.

Utskottet tycker precis som motionärerna att det är mycket viktigt för en fortsatt positiv utveckling av tekoindustrin att vi har en väl organiserad utbildning för alla de yrkesgrupper som tekoindustrin sysselsätter. Man efterfrågar nu i mycket stor omfattning utbildad arbetskraft inom tekoindustrin. Viktigt är det också att utbildningen fortgående anpassas till den tekniska och marknadsmässiga utvecklingen. Det är därför tillfredsställande att kunna notera att det framför allt i Borås tas så många initiativ och pågår så mycken aktivitet på utbildningsområdet och för produktutveckling och design.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter i näringsutskottets betänkande.

Anf. 108 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Tekobranschen lider inte, som Lilly Hansson tror, av brist på statlig reglering eller otillräckliga statsanslag. Problemen är de motsatta. Arsenalen av statliga stödinsatser har blivit för stor, vilket hämmar den långsiktiga utvecklingen. För att en långsiktigt konkurrenskraftig ekonomi och en på egna ben tryggad arbetsmarknad skall kunna skapas måste tekobranschen anpassa sig till de yttre villkoren och utnyttja de relativa fördelar Sverige kan ha i jämförelse med andra länder. Det går inte att skydda vårt land från marknadens krav på omställning genom att söka kortsiktig trygghet. Då kan den långsiktiga tryggheten gå förlorad. Jag vill fråga Lilly Hansson: Varför skall just tekobranschen särbehandlas? Skall handeln med tekovaror fungera annorlunda än handeln med andra varor?

Den svenska handelspolitikens syfte att främja inhemsk produktion har inte kunnat uppnås med dagens många handelshinder. Jag påvisade detta i

mitt anförande. De importbegränsningar för s. k. lågprisländer som våra olika restriktioner leder till och som syftar till att gynna den svenska tekoproduktionen får inte alls önskad effekt. I stället för att köpa från lågprisländerna flyttar man bara köpen till dyrare EG-länder och inte till de svenska tekoföretagen. Förlorarna i sammanhanget blir de svenska konsumenterna. Det är uppenbart.

Handelsrestriktionerna avser att begränsa importen. Trots detta och trots att restriktionerna har skärpts steg importen av kläder med 3 % i fjol, vilket betyder att Sverige nu importerar 85 % av de kläder som säljs i vårt land. Herr talman! Jag vill fråga: Vad drar Lilly Hansson för slutsats av detta?

Det främsta importlandet är, som Christer Eirefelt påpekade, Finland med 16 % totalt. Med Portugals inträde i EG kommer sannolikt EG snart att tvinga Sverige att ta bort alla restriktioner på tekovaror som kommer från Portugal. Debatten här i kammaren gäller alltså varifrån importen skall hämtas – från de länder vi inte kan skydda oss emot eller från lågprisländerna, om vi kan få import från dem. Det är detta saken gäller, Lilly Hansson.

Anf. 109 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Lilly Hansson höll en riktig lovsång för en selektiv tekopolitik och för en selektiv industripolitik. Därmed framstår hon också som en förespråkare för dem som inte visar tekonäringen något förtroende. Ansvaret för landets tekonäring och för klokheten i tekopolitiken ligger på regeringen och olika verk, exempelvis industriverket. Jag tycker det är fel. Använd i stället resurserna på det sätt som vi har föreslagit! Öka omfattningen av de generella stödformerna och ge därigenom näringen själv förtroende att utveckla verksamheten efter de förutsättningar som finns. Jag tror att det är fel att en regering och ett statligt verk pekar ut vilka företag som skall utvecklas och vilken inriktning näringen skall ha. Det förtroendet och det ansvaret skall vi överlåta till tekonäringen själv.

Lilly Hansson sade att det var en effektiv politik som hade bedrivits. I utskottsbetänkandet säger socialdemokraterna att det är för tidigt att utvärdera effekterna av den omläggning av tekostödet som har gjorts. De positiva förändringar som kanske har inträffat – det säger utskottsmajoriteten också – beror i hög grad på devalveringen och den allmänna konjunkturuppgången. Det är inte säkert att de är ett resultat av den selektiva industripolitiken. Den positiva utvecklingen har kanske kommit till stånd trots den selektiva industripolitiken! Jag tycker att det här finns ett motsatsförhållande mellan vad Lilly Hansson sade och vad som står i utskottsbetänkandet.

Sedan till treårsprogrammet. Lilly Hansson sade att vi är överens i sak om behovet av ett treårsprogram. Tekobranschens företrädare har också inför utskottet klargjort, av vilket värde det är att i god tid få veta vilken politik som skall gälla framöver. Om vi i sak är överens med näringen – varför då inte från regeringen beställa ett underlag för ett nytt treårsprogram? Det skulle ge en ökad trygghet för tekonäringen då vi skall fortsätta att utveckla den branschen.

Anf. 110 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det som ligger närmast hjärtat, nämligen de fattigaste länderna. Jag förstår inte logiken i påståendet att en fri handel skulle missgynna de fattigaste länderna; det har utskottsmajoriteten skrivit och det säger nu också Lilly Hansson. De fördelar som de allra fattigaste länderna, som nyss har påbörjat sin industrialisering, har, har de också gentemot de länder som har kommit en bit på väg med sin industrialisering. De har alltså fördelar gentemot dessa länder på precis samma sätt som de har gentemot västländerna.

Det ligger betydligt närmare till hands att påstå raka motsatsen till vad Lilly Hansson gjorde, alltså att de här begränsningarna faktiskt i första hand definitivt gynnar de länder som vi inte kan begränsa oss gentemot – alltså EG/EFTA-länderna, Finland och Italien t. ex. De som missgynnas minst av våra importbegränsningar är de industrialiserade u-länderna – Lilly Hansson nämnde ett par. Förlorarna är definitivt de allra fattigaste länderna, som vi inte ger en chans att använda sina fördelar. Det är sannerligen inte någon handelspolitik att vara stolt över, Lilly Hansson – snarare att skämmas för.

Jag kan i det sammanhanget inte låta bli att fråga Lilly Hansson, varför i hela friden våra svenska konsumenter och skattebetalare skall betala för att ge fördelar åt producenterna inom detta frihandelsområde – inom EG/EFTA – som vi inte kan begränsa importen gentemot och som på grund av våra begränsningar får tillgång till en marknad med högre priser.

Lilly Hansson talade om svaga motiveringar för att avskaffa importbegränsningarna. Jag vet inte om det verkligen kan kallas svaga motiveringar att vi på det sättet skulle hjälpa de fattigaste u-länderna till en utveckling som ger dem en chans att förbättra sina villkor. Skulle det vara ett svagt argument att vilja ge konsumenterna tillgång till billigare varor i ett större urval, att hävda att Sverige bör fullfölja sina förpliktelser när det gäller frihandeln och utgöra ett gott exempel eller att konstatera att importbegränsningarna har ingen eller ytterst ringa effekt på svensk tekoindustri?

Anf. 111 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Sten Svensson frågade varför vi särbehandlar tekoindustrin. Vi har ett program för tekoindustrin, och vi skall ha en inhemsk produktion. För att tekoindustrin i detta land skall kunna göra de omställningar och de strukturomvandlingar som erfordras, behöver tekoindustrin ett stöd under den tiden. Jag har inte sagt att vi för all framtid skall behöva ge detta stöd. Men, Sten Svensson, även andra branscher i detta land har åtnjutit statligt stöd under kortare eller längre perioder.

Vi har mycket stort förtroende för tekoindustrin i detta land. Per-Ola Eriksson menade att vi inte har det, eftersom vi håller oss till selektiva stödformer och inte generella. Ja, det finns liksom ingen anledning att med generella stödformer stödja de företag i branschen – ni har själva pekat på en hel del – som det går väldigt bra för. Ni har själva sagt att de går så bra att man kan dra ned branschstödet till dem.

När det gäller treårsprogrammet tycker jag faktiskt, Per-Ola Eriksson, att

det inte finns någon anledning att göra en beställning. Vi förklarar i betänkandet att vi tar för givet att regeringen, som själv införde detta treårsprogram och som själv har gjort bedömningen att det har varit bra och fått en positiv respons från branschen, inte helt plötsligt skall ändra sig. Vi tycker inte att vi behöver påpeka detta för regeringen.

Så till Christer Eirefelt och hans omtanke om de fattigaste länderna och Sveriges trovärdighet. Sverige är ju det land i världen – jag vet inte hur många gånger man skall behöva påpeka detta – som importerar mest kläder per capita såväl från världen såsom helhet som från u-länderna. Den svenska importen från u-länderna uppgick 1983 till 43 USA-dollar per capita. Motsvarande siffra för USA – bara för att göra en jämförelse – ligger på 33 % och för EG på 23 % av detta belopp.

Christer Eirefelt sade att vi genom att avskaffa alla handelshinder skulle få så mycket billigare kläder till konsumenterna i Sverige. Jag vet inte om det finns någon konsument i Sverige som i brist på utländska billiga alternativ måste köpa svensktillverkade kläder. Om man släpper lågprisimporten fri, måste det vara i avsikt att utplåna svensk tekoindustri. I annat fall kan man inte räkna med denna förtjänst på ca 3 miljarder kronor.

Jag återkommer i nästa replik.

Anf. 112 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har många gånger påpekat att ett selektivt stöd ofta tenderar att förbrukas i en olönsam verksamhet och att det i realiteten är en form av protektionism som inte kan accepteras. Att regeringen nu har givit stödformerna ett annat namn än tidigare ändrar ingalunda det sakläget.

Nu säger Lilly Hansson att det selektiva stödet inte skall vara kvar för all framtid. Då vill jag fråga: När skall det då upphöra? Skall det inte avvecklas ens i en högkonjunktur?

Subventioner och skatter förvrider prisstrukturen, vilket ofta medför allvarliga risker för den fria handeln i stort. Vi menar att frihandelsprincipen endast kan upprätthållas när konkurrenskraften återspeglar relativ effektivitet och inte genom en form av politisk styrning, som förknippas med selektivt stöd av den här typen.

När det gäller handelspolitiken har jag påpekat det faktum att våra hinder för u-landshandeln är relativt begränsade jämfört med dem som förekommer i många andra länder. Men det utgör, Lilly Hansson, inget skäl för Sverige att ligga lågt när det gäller att avskaffa hindren. Om vi kan bredda u-ländernas internationella tekomarknader, främjar vi de svenska konsumenternas intresse av billiga kläder – det har Christer Eirefelt påpekat också – och samtidigt uppmuntrar vi de svenska produktionsresurserna till användning på effektivaste möjliga sätt.

Att gå och vänta på nya omgångar av stödpaket ger enligt vår mening ingen företagsamhet. Bättre allmänna villkor gör det däremot, och där kommer alltså den moderata skattesänkningspolitiken in i bilden.

Även med de problem vi har i dag, bl. a. beträffande kostnadsläget, finns det trots allt svenska tekoföretag som har lyckats – och lyckats bra – på

export. Det förhållandet visar var framtiden finns. Branschen kan inte i längden dölja sig bakom skydd av olika slag och leva på subventioner.

I praktiken räddas inga tekoarbeten av importbegränsningarna, så länge som den helt övervägande delen är fri. Jag påpekade i min förra replik att 85 % av alla kläder som säljs i Sverige är importerade och att andelen har ökat trots att handelsrestriktionerna har skärpts, och jag ställde frågan: Vad drar Lilly Hansson för slutsats av detta? Jag fick inget svar i hennes senaste replik, och därför vill jag påminna om frågan.

Anf. 113 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Bara några ord till Lilly Hansson om de selektiva stödformerna. Jag tycker faktiskt inte att hennes senaste argumentering var särskilt övertygande, lika litet som den tidigare argumenteringen var.

Lilly Hansson sade i sitt första anförande att man genom en selektiv stödpolitik skulle slå vakt om det som var utvecklingsbart. Det är detta som gör mig så orolig. Vem skall sitta och bedöma vad som är utvecklingsbart inom tekobranschen? Är det Roine Carlsson, är det statsministern eller är det industriverket? Är det inte bättre att låta näringen själv, med hjälp av en generell stödpolitik, utveckla de verksamheter som har framtiden för sig?

Till sist några ord om treårsprogrammet. Jag kan förstå att Lilly Hansson, i egenskap av gruppledare för den socialdemokratiska riksdagsgruppen, har förtroende för sin regering. Underligt vore det annars. Därför hoppas hon förstås och tror att det skall komma en förlängning på treårsprogrammet. Nu har jag kanske inte samma tilltro till regeringen, men den argumentation som Lilly Hansson förde tolkar jag ändå som ett litet vallöfte från henne och socialdemokraterna att det kommer ett förslag om ett treårsprogram. Då kanske vi till sist kan bli överens på den punkten. Framtiden får ju utvisa vem av oss som har fått rätt.

Anf. 114 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Lilly Hansson tror inte på det som den ena ekonomen efter den andra nu framför, nämligen att slopande av importbegränsningarna skulle innebära billigare kläder. Naturligtvis har importbegränsningarna till effekt att priserna höjs, för annars skulle de ju inte finnas till. Varför skulle producenterna vara intresserade av att ha den här begränsningen, om inte för att ge större utrymme för de svenska varorna?

Så återkommer Lilly Hansson till att en fri import skulle utplåna svensk tekoindustri. Även här har man ju i den ena utredningen efter den andra kunnat visa vad som händer, nämligen att så länge vi inte kan begränsa importen från EG- och EFTA-länderna flyttas bara köpen dit i stället. Det är precis lika logiskt. Den svenska tillförseln på marknaden är så liten i jämförelse med importen från EG och EFTA att det är alldeles självklart att det är på det området det kommer att hända saker. Det är i konkurrens med Finland, Italien, Storbritannien och Portugal vi skall slåss, och det betyder att om vi slopar importbegränsningarna handlar det inte om att utplåna svensk tekoindustri.

Lilly Hansson sjunger sitt lov till den svenska regeringens frihandel. Men om man tittar på de samlade hindren vid våra gränser för tekoimport, är vi ingalunda i sådan särklass som Lilly Hansson vill göra gällande.

Herr talman! Jag kan möjligen förstå att socialdemokraterna inte fäster så stort avseende vid folkpartiets argument om u-ländernas chans att utvecklas och sälja sina produkter. Det är lättare att fångas av argumenteringen från starka producentintressen här hemma än av protesterna från Indien, Sri Lanka och Mauritius. Vad jag däremot inte kan förstå är socialdemokraternas ointresse för konsumentaspekten. Vad man gör är ju att man med öppna ögon utvecklar ett system som innebär högre kostnader för dem som köper kläder, framför allt för dem som inte har råd att köpa dyrare märkesvaror. Det skulle vara intressant om Lilly Hansson i sin nästa replik kom in litet grand på varför konsumentintresset väger så lätt i det här sammanhanget.

Anf. 115 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Till Sten Svensson: Jag tycker att det inte finns anledning för oss här i Sverige, som har internationella avtal, som följer internationella regler, som på den internationella marknaden arbetar mycket aktivt för att öka frihandeln, att ensamma släppa importen fri.

Sten Svensson säger också att det finns företag som är väldigt bra på export. Ja visst, och det är utmärkt att de har klarat konkurrensen och den omställning som den har krävt. Men de har också fått stöd från staten, de har inte alls klarat sig alldeles utan vidare.

Per-Ola Eriksson säger att man skall satsa på det som är utvecklingsbart, och det gör man bäst med generella metoder. Det är branschen själv som skall bestämma vad som är utvecklingsbart.

Ja, självfallet skall den det. Statens uppgift är att ge företagen möjligheter att göra det, och det sker bäst genom ett riktat stöd.

När det gäller treårsprogrammet tror jag att Per-Ola Eriksson inte behöver vara särskilt orolig för den biten.

Christer Eirefelt menar att det kommer att bli billigare kläder, om man släpper på begränsningarna för importen från de fattigaste länderna, och det skulle hjälpa dem i deras industriutveckling.

Jag är inte alls så säker på att Christer Eirefelt har rätt, utan jag tror att han har fel. Om vi släpper importen fri och den slår ut den svenska tekoindustrin, dröjer det nog inte särskilt länge förrän priserna stiger. Vi minns mycket väl hur det gick med de italienska skorna under en period på 1950-talet. Då var de så billiga i svenska affärer och hjälpte i stor utsträckning till att slå ut den svenska skoindustrin. Gå ut, Christer Eirefelt, i dag och köp ett par italienska skor, så får ni klart för er hur prisbildningen är på det området. Vad skulle det ha funnits kvar av svensk tekoindustri utan de begränsningar som vi har haft när det gäller handel med andra länder, och vilka priser skulle det ha varit? Det är faktiskt så, som jag sade tidigare, att det inte vid något tillfälle här i landet varit en sådan brist på lågprisvaror att folk har tvingats att köpa svenska dyrare varor. Det finns valfrihet, och det finns en oändlig import.

Den politik som den svenska socialdemokratiska regeringen lade fast för

tre år sedan skall vi fortsätta med, för den har visat sig vara till gagn för den svenska tekoindustrin.

Anf. 116 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Textilindustrin är en viktig del av det svenska näringslivet och försörjer oss med viktiga varor. Det är ju kläder, mat och bostad som är grunden för vår tillvaro och som vi måste kunna ha i alla situationer, även om det skulle kärva utanför våra gränser. Det är ett av motiven till att vi skall behålla en svensk textilindustri.

Lilly Hansson har gett en hel del exempel på motiven för att vi skall ge ett stöd till svensk textilindustri. Jag tycker att det är viktigt att slå fast detta. Mot den bakgrunden är det litet konstigt att socialdemokraterna vill dra ner äldrestödet på det sätt som man gör. Det är kanske den viktigaste och bästa stödform som vi har haft och har. Efter hand som man trappar ner det blir naturligtvis värdet av det mindre.

Moderater och folkpartister har här frågat varför vi skall ge ett stöd till vår tekoindustri. Helt enkelt därför att vi vill ha kvar en svensk tekonäring. Vi tycker att det finns ett mycket stort behov av att ha den kvar. Det är inte så att andra länder inte har motsvarande stöd. I själva verket är reglerna liberalare i Sverige än på något annat håll i Västeuropa. Skulle vi då inte ha några begränsningar eller något stöd till svensk tekoindustri skulle ännu mer försvinna än vad som skett. Alla utredningar visar mycket klart att framför allt äldrestödet har hjälpt till att klara många företag i Sverige, speciellt i Sjuhäradsbygden där det mesta av tekoindustrin finns. För Sjuhäradsbygden har tekoindustrin en enorm betydelse, eftersom det där finns kommuner där tre fjärdedelar av de industrisysselsatta arbetar inom tekoindustri. Skulle det bli ännu större utslagning, då skulle de här kommunerna råka väldigt illa ut. Det är inte så att andra bygder eller näringar inte fått stöd. Tvärtom har man ju, när det har kärvat inom en näring, varit ganska rundhänt med pengar. Det gäller inte minst varvsindustrin. När det nu blir problem i Uddevalla satsar man mycket stora pengar där.

Jag vill göra kammaren uppmärksam på att det för Sjuhäradsbygdens del handlar om flera varvskriser om man räknar antalet arbetstillfällen som försvunnit i och med att många småföretag har fått läggas ner. Sjuhäradsbygden är fortfarande en levande bygd. Vi vill ha den sådan. Därför är det nödvändigt för bygden att ha textilindustrin kvar. Jag vill påstå att den också är en tillgång för det svenska samhället och för den svenska konsumenten.

Jag tror i likhet med Lilly Hansson att om den svenska textilindustrin inte fanns, skulle vi inte heller kunna köpa importerade varor till de priser som råder i dag. Textilindustrin innebär en nödvändig konkurrens till de importerade varorna.

I själva verket har vi i Sverige en mycket stor andel importerade varor, betydligt större än man har i något annat land. Vår egen produktion av textilier ger bara 25 % täckning. Enligt en rapport som jag nyligen läste är vår egen täckning på konfektionssidan bara 10 %. Det har alltså gått nedåt undan för undan. På textilområdet har vi väl hållit ställningarna ganska väl på

senare tid, men på konfektionssidan har minskningarna bara fortsatt. Skulle stödet dras ner ännu mer, då kommer ännu fler företag att försvinna.

Devalveringarna har haft en gynnsam effekt på det svenska näringslivet, framför allt för de företag som säljer på export. Högkonjunkturen i västvärlden har naturligtvis också varit till fördel. Men nu har devalveringseffekterna ebbat ut. En del av våra företag har faktiskt en sämre konkurrenssituation nu än före den senaste devalveringen. Det beror på att äldrestödet samtidigt har dragits ned. Det innebär att tekoföretagen inte har kunnat ta till vara fördelarna av devalveringen och högkonjunkturen på samma sätt som andra näringsgrenar. Det tycker vi är fel, och därför anser vi att äldrestödet bör finnas kvar och inte fortsätta att trappas ned.

I framför allt näringsutskottets betänkande 25 görs en märklig sifferexercis, när man talar om målen för den svenska tekopolitiken. Det var faktiskt socialdemokrater och centerpartister som formade 30-procentsmålet. Vi skulle alltså själva tillverka 30 % av det som fanns på den svenska marknaden. Det var helt otvetydigt på det viset. Men det handlade också om minimikravet att upprätthålla 1978 års produktionsvolym. Den volymen var inte 30 % i egen produktion, utan täckningsgraden var lägre. I dag ligger vår egen textilindustri 16 % under 1978 års nivå, trikåindustrin 13 % under och konfektionen 26 % under. Ändå har man mage att i utskottsbetänkandet påstå att 30-procentsmålet har uppnåtts. Man har helt enkelt börjat räkna på ett annat sätt, och det är fullständigt fel att göra det. Det är ett sätt att försöka lura både sig själv och andra. Den socialdemokratiska matematiken ställer jag inte upp på. Vi måste utgå från de överenskommelser som en gång träffades om målsättningen och försöka leva upp till dem.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande 17 står att ett motiv för att dra ned stödet är följande: "Ett annat skäl för förändring av stödet är att på sikt få en nödvändig strukturell omställning av tekoindustrin." Vad menas egentligen med det? Jag kan inte tolka det på annat sätt än att man menar att företag skall läggas ned, och det kommer framför allt att ske i Sjuhäradsbygden med dess små företag. Det tycker jag är fel. Vad som behövs är ett stöd till dessa små företag så att de kan leva vidare. Det stödet bör vara generellt genom exempelvis äldrestödet. Men också utvecklingsfonderna skall kunna ställa upp med hjälp och service åt de små företagen när de stöter på sådant som de inte själva klarar.

Det är således ingen riktig målsättning att försöka förändra den struktur som man i alltför hög grad har. Det kommer alltid att försvinna företag och komma till nya, det är naturligt. Det kan fungera inom det generella stödsystemets ram. Men att ha som målsättning att många företag skall försvinna kan inte vara riktigt. Det kommer att få mycket besvärliga konsekvenser för de bygder som drabbas.

Det har sagts att det finns ett stort behov av arbetskraft, och det är riktigt. Det är en sak som vi från centerpartiet påpekade för flera år sedan, när man hade en mycket negativ syn på tekoindustrin och i princip avrådde alla som ville ha jobb att satsa på den. Men vi visste att med den åldersfördelning som fanns inom industrin skulle många komma att försvinna – och därmed också

mycket kunnande. Därför var det viktigt och nödvändigt att få fram nya människor som satsade på teko. Vi sade då att det behövs 1 000 nya människor om året. Det är ungefär så det förhåller sig i dag också.

Jag hade en fråga till arbetsmarknadsministern häromdagen om hon var beredd att satsa på utbildning av tekniker till teko. Svaret var ungefär ett jaså. Vi behöver till högskolan i Borås en förbättrad utrustning för undervisningen. Det måste vara riktigt att satsa på en koncentration av tekoutbildningen dit och ha ett tekocentrum, men för det krävs pengar till investeringar. Man måste få maskiner som är i nivå med dem som finns ute i företagen, så att de utbildade har möjligheter att göra sitt jobb på rätt sätt. De maskiner som vi har i dag är för gamla och fyller inte tidens krav.

Herr talman! Jag tycker att tekoindustrin är viktig och värd att satsa på. Jag vill yrka bifall till centerreservation 1 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 17.

Anf. 117 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Helt kort till Lennart Brunander: Det föreligger tydligen ett missförstånd, när han talar om att näringsutskottet har mage att förändra målsättningen. Vad vi gör i näringsutskottets betänkande är att vi refererar en rapport från industriverket. Vi har i detta betänkande inte på något sätt tagit ställning till om det som industriverket säger i sin rapport är riktigt. Vi bara refererar till vad verket sagt när det gäller andelen på hemmamarknaden för textil- och beklädnadsvaror. Målsättningen 30 %, 1978 års nivå, ligger naturligtvis fast.

Anf. 118 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för den kommentaren från Lilly Hansson. Men jag kan ändå inte underlåta att rikta en viss kritik mot utskottets sätt att hantera informationen. Eftersom utskottet tar upp en sådan fråga, relaterar vad som sägs och inte redovisar någon annan uppfattning, måste man tro att utskottet också delar den uppfattning som redovisas. Det var utgångspunkten för min kritik.

Jag är tacksam om det inte är på detta sätt. Men då kvarstår fortfarande problemet för mig att förstå varför utskottet vill dra ner stödet till tekoindustrin i den situation där vi befinner oss. Vi behöver behålla stödet, så att vi kan behålla näringen på den nuvarande nivån, vilket jag tycker är angeläget.

Anf. 119 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 17 behandlas regeringens förslag i årets budgetproposition gällande tillfälligt sysselsättningsstöd för textil- och konfektionsindustrin samt tre motioner från den allmänna motionstiden.

Näringsutskottets talesman har i sitt anförande berört situationen inom tekoindustrin. Fakta om dagsläget för industrins olika branscher samt utvecklingen beträffande de av oss här i riksdagen under tidigare riksmöten

behandlade och beslutade frågorna har fått den seriösa behandling och belysning som tekofrågorna förtjänar.

Jag tänker inte återupprepa någonting av det som tidigare sagts i denna debatt utan övergår till behandlingen av arbetsmarknadsutskottets del av tekofrågorna.

Jag vill först yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan och avslag på de två reservationer som fogats till betänkandet.

Det tillfälliga sysselsättningsstödet till textil- och konfektionsindustrin – det s. k. äldrestödet – har, som utskottet påpekar, haft en stor betydelse för tekoindustrin under de gångna åren. Äldrestödet sattes in i en situation då hela den svenska textilindustrins existens var hotad. Äldrestödet dämpade onekligen den snabba nedgången och gav tillfälle till eftertanke, men faktum kvarstår att uppgång och utveckling uteblev.

Den socialdemokratiska regeringen lade om tekopolitiken för två år sedan som ett led i en ny industripolitik. Syftet var, och är, att få till stånd en förnyelse av tekoindustrin och utveckla och förstärka de utvecklingsbara delarna av industrin både tekniskt, maskinellt, personellt och marknadsföringsmässigt.

Det statsfinansiella läge som den socialdemokratiska regeringen fick i arv efter de sex borgerliga regeringsåren gav inte något utrymme för en ökning av subventionerna till näringslivet. Tvärtom: det var helt nödvändigt att få kostnadsutvecklingen under kontroll och öka de insatser som syftar till tekoindustrins utveckling till en av egen kraft blomstrande näringsgren.

Devalveringen, den förda ekonomiska politiken och ökningen av de effektivitetsfrämjande och marknadsföringsstödjande åtgärderna har redan gett positiva effekter för tekoindustrin: Orderingången är bra, företagen investerar i ny teknik, produktutvecklingen har återigen blivit viktig och marknadsföringen ägnas större intresse. Företagen nyanställer – inte bara som ersättning för personalavgångar utan även för att klara av produktionsökningar. För första gången på länge har Beklädnadsarbetarnas förbund och dess avdelningar kunnat avläsa en liten men dock ökning av antalet medlemmar. Arbetslösheten har glädjande nog också minskat markant.

Dessa fakta kan bl. a. avläsas ur länsarbetsnämndernas officiella rapporter. Rapporterna talar också om brist på yrkesutbildad personal inom flera branscher i tekoindustrin. Kapacitetsbrist och flaskhalsar har blivit nya – men i jämförelse med tidigare betydligt angenämare – bekymmer.

Det anförda står inte på något sätt i motsatsförhållande till utskottets bedömning, att det inte finns anledning att ompröva det tidigare ställningstagandet till äldrestödets nivå och utformning under budgetåret 1985/86. Äldrestödet har under programperioden fungerat bra som komplement till de effektivitetshöjande och försörjningspolitiska insatserna.

Med hänvisning till det anförda och till att motiven för omläggningen av tekostödet fortfarande äger giltighet yrkar jag avslag på reservationerna 1 och 2.

Herr talman! Jag övergår nu till att tala i egenskap av motionär till en av de av näringsutskottet behandlade motionerna. I vår motion, som har nr

1984/85:2624, har vi framställt ett antal yrkanden som har resulterat i välvilliga skrivningar i utskottsbetänkandet.

Utskottsmajoriteten anser liksom vi motionärer att ett flerårsprogram för de statliga åtgärderna på tekoområdet är av väsentlig betydelse för branschen. Detta har ju utskottets talesman Lilly Hansson kommenterat i sitt anförande och i repliker. Det nu löpande flerårsprogrammet har gett glädjande resultat, men också ett bra arbetsklimat i företagen. Ryckigheten och osäkerheten i planeringen har minskat. Jag, som själv har ett mångårigt förflutet inom tekoindustrin, vill här ta tillfället i akt att understryka att tekoindustrin, som nu befinner sig i snabb utveckling, redan i höst behöver veta de planeringsförutsättningar som gäller fr. o. m. budgetåret 1986/87. Både företagen och de anställda, fackliga organisationer och branschorganisationer är helt eniga på den här punkten.

Jag vill för kammarens ledamöter berätta en liten episod för att illustrera detta. I måndags besökte jag ett av konfektionsföretagen i Boråstrakten. Precis när jag var på väg in i fabriken mötte jag en ganska stor vagn som var på väg ut från fabriken. Vagnen var fullastad med produkter som skulle säljas under nästkommande vinter – det var alltså färdiga plagg. Det kändes litet konstigt när man själv kom in i fabriken, fortfarande i årets vinterkläder. Inne i fabriken pågick arbetet för fullt med planeringen av följande sommars – alltså sommaren 1987 – produktion. Detta är en illustration till de förhållanden som råder inom tekoindustrin och som gör det så viktigt att man i rätt tid får reda på förutsättningarna. Det sistnämnda har också framförts vid uppvaktningar av riksdagens närings- och arbetsmarknadsutskott:

"Det är olyckligt att några mer långsiktiga riktlinjer för tekopolitiken saknas då det gällande treårsprogrammet nu går in på sista budgetåret."

Detta har framförts av branschorganisationer.

Om det gäller att "komma i takt" med andra program inom en och samma myndighet eller med näraliggande program hos andra myndigheter, har åtminstone jag bedömt SIND:s möjligheter att bilda sig en säker uppfattning om den optimalt gynnsamma längden för ett branschprogram som mycket goda. SIND har också hösten 1984 förordat ett treårsprogram.

Eftersom utskottet i sin skrivning utgår från att också de fortsatta förslag på området som torde kunna förväntas från regeringen får denna inriktning – med andra ord ett flerårsperspektiv – kan vi motionärer stödja utskottets skrivning i den kommande voteringen.

Anf. 120 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Lahja Exner sade att äldrestödet har haft en stor betydelse för tekoindustrin. Jag vill påstå att det har en stor betydelse för tekoindustrin även framgent, om man inte tar bort det helt och hållet, vilket man är på väg att göra. Från centerpartiets sida hävdar vi att man bör ha kvar det. Jag förstår inte varför inte Lahja Exner och socialdemokraterna i Sjuhäradsbygden åtminstone kunde ställa upp på den linjen. Det borde vara ett förnuftigt ställningstagande från deras sida.

Sedan sade Lahja Exner att socialdemokratin lade om näringslivspolitiken

för att på det sättet skapa bättre företag. Vi kan vara överens om en sak, och det är att vi har fått en bättre situation för näringslivet. Men det beror naturligtvis på devalveringen och även på att vi har fått en högkonjunktur. Redan före valet 1982 visste vi att en högkonjunktur var på väg – det började visa sig sommaren 1982. Denna högkonjunktur har sedan förstärkts. Men vi har i dag prognoser som pekar på att både omsättningen i företagen och antalet anställda kommer att minska, vilket har skett också under denna treårsperiod. Det är alltså inte någon positiv utveckling.

Lahja Exner sade att vi har färre arbetslösa, och det är alldeles riktigt. Det beror delvis på devalveringen och högkonjunkturen, men också på att människor flyttar från Sjuhäradsbygden. Det har skett en befolkningsminskning i samtliga kommuner utom Marks kommun. Detta gör naturligtvis att det är färre som söker jobb. Men det är inte på det sättet som vi vill lösa arbetslöshetsproblemen, utan vi vill att människorna skall få jobb hemma. Det är det som är det viktigaste.

Lahja Exner hävdade att devalveringen och den ekonomiska politiken har gett industrin bättre förutsättningar. Devalveringen har naturligtvis gjort det, men inte den ekonomiska politiken, eftersom den har misslyckats. Inte ett enda år har inflationsmålen infriats. Inflationen har blivit dubbelt så hög som man har räknat med och avsevärt mycket högre än i konkurrentländerna. Det är detta som gör att devalveringseffekterna nu håller på att försvinna.

Treårsprogrammen är viktiga, sade Lahja Exner. Jag vill understryka det, och jag tyckte att Lahja Exner hade en klar argumentering för att det är på detta sätt. Men det borde naturligtvis vara en rullande treårsplanering, så att företagen har möjlighet att få veta vad som kommer att hända. Jag kan inte se annat än att Lahja Exner måste rösta på vår reservation nr 6 till näringsutskottets betänkande.

Anf. 121 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander verkar vara mycket skeptisk till de selektiva stödformerna. Med den erfarenhet som jag sedan 1957 har av tekoindustrin och av de ansträngningar som de fackliga organisationernas talesmän, alltså våra klubbordförande och företagsnämndsledamöter, på 1960-talet – var och en på sitt företag – gjorde för att få till stånd en förnyelse av den maskinella och tekniska utrustningen i företagen och för att få i gång en utbildning av de anställda, vet jag med säkerhet att de selektiva åtgärderna är enormt viktiga för de berörda företagens framtid och fortlevnad. Man kan också mycket klart se vilka företag det är som har överlevt de olika kriserna. Det är de företag som har vågat och velat satsa. Lennart Brunander, som också kommer från tekobygderna, borde kunna medge att det är så det förhåller sig.

Antalet anställda i tekoindustrin har inte minskat under det senaste året. Precis som jag sade i mitt anförande kan vi nu, för första gången på länge, konstatera en ökning av antalet aktiva, alltså sådana som befinner sig i det produktiva arbetet, bland Beklädnads medlemmar. Det är en liten ökning,

men dock en uppgång. Det är ganska många år sedan vi senast hade den situationen.

Jag vet inte om jag missuppfattade Lennart Brunander, men det lät nästan som om han hade åsikten att det är tekoarbetarna som åstadkommer inflationsspiralen. Om han inte menade så, har han chansen att här rätta mig.

Anf. 122 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag menade inte att det är tekoarbetarna som driver upp inflationsspiralen. Jag sade att regeringen med sin ekonomiska politik har sett till att vi har fått denna utveckling. När det gäller att driva inflationen uppåt behöver inte regeringen någon hjälp – det klarar den helt själv.

Anf. 123 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Den svenska tekoindustrin drabbades under 1970-talet av en kraftig minskning i produktion och sysselsättning. Under tioårsperioden halverades således antalet sysselsatta i företag med minst fem anställda från 67 500 år 1970 till 33 900 år 1980. Detta konstaterande gör arbetsmarknadsutskottet inledningsvis i sitt nu föreliggande betänkande. Nedgången i sysselsättningen sträcker sig emellertid mycket längre tillbaka än så, vilket utskottet kunde ha kostat på sig att konstatera. Verkligheten är att tekoindustrin under de senaste decennierna drabbats av förlorade arbetstillfällen i en omfattning som vida överstiger 100 000. Och nedgången fortsätter även under 1980-talet, om än i något långsammare takt. Under femårsperioden 1980–1985 har antalet sysselsatta minskat med drygt 6 000, och en ytterligare nedgång är att förvänta, främst inom konfektionsindustrin.

Det var mot bakgrund av den kraftiga nedgången i sysselsättningen som äldrestödet infördes 1977 av den dåvarande borgerliga regeringen. Det är inget tvivel om att detta generellt utgående stöd har varit av största betydelse för tekoindustrins överlevnad i vårt land.

Arbetsmarknadsutskottet är mycket positivt i sin bedömning av äldrestödet. Utskottet anför: "Äldrestödet har enligt utskottets mening haft stor betydelse för tekoindustrins utveckling. Utan dessa insatser skulle betydligt färre företag och anställda i dag ha varit verksamma inom näringen. Andelen lönsamma företag skulle också ha varit avsevärt lägre."

När man tar del av detta bör man kunna dra slutsatsen att utskottet anser äldrestödet vara så värdefullt, att varje försämring av det måste vara utesluten. Men alls icke så! I nästa mening konstaterar utskottet att nedtrappningen är nödvändig på grund av det statsfinansiella läget och det därav följande behovet av att minska de totala subventionerna till näringslivet, varpå utskottet omedelbart betonar att neddragningen av äldrestödet till viss del kompenseras genom en ökning av de effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärderna för branschen. Detta innebär med andra ord att det selektiva stödet ökar. Angelägnare än så var således inte behovet av att minska subventionerna.

Det finns ingen anledning att polemisera mot uppfattningen att det statsfinansiella läget är sådant att besparingar måste göras när det gäller

stödet till tekoindustrin. Men med bestämdhet hävdar jag att statens insatser skall vara av generell karaktär, såsom äldrestödet, och inte så utformade att de snedvrider konkurrensen. Den kompensation som utskottet hänvisar till har just denna senare inriktning, vilket är beklagligt. Det selektiva stödet hamnar därtill i betydande omfattning hos större och redan bärkraftiga företag, medan de mindre har svårt att tillgodogöra sig stöd av denna karaktär. Detta är ytterligare ett skäl för en övergång från selektiva stödformer till generella.

De beslut riksdagen nu står att fatta har emellertid precis den motsatta inriktningen, vilket är så mycket mer anmärkningsvärt som det står i strid med vad man från tekoindustrin själv hävdar. Där anser man att stödåtgärder av generell karaktär är av större värde än riktade åtgärder. Det vore således bättre att låta äldrestödet bevaras på nuvarande nivå och låta kostnaderna härför motsvaras av en minskning av anslaget till de industripolitiska åtgärderna.

Herr talman! Som bekant har vi nu under en period haft en klar uppgång i de internationella konjunkturerna. Detta har naturligt nog även påverkat utvecklingen inom tekoindustrin. Därtill har de genomförda, sammantaget mycket kraftiga devalveringarna haft en positiv effekt när det gäller exportmarknaden. Totalt sett har därför lönsamheten förbättrats under de senaste åren.

Lönsamhetsförbättringen gäller emellertid främst textilföretagen, medan konfektionsföretagen inte kan visa upp samma bild. Den inhemska produktionen av konfektion har minskat. Importandelen har ökat och utgör nu ca 86 % av hemmamarknaden. En enhällig riksdag har beslutat att det långsiktiga målet för tekoindustrin, således också konfektionsdelen, skall vara en svensk marknadsandel för tekovaror på hemmamarknaden om minst 30 %. Vi är nu mycket långt ifrån detta mål beträffande konfektionen, och klyftan har ytterligare vidgats under de senaste åren, tvärtemot vad socialdemokraterna utlovade i oppositionsställning och i valrörelsen.

Skillnaden i resultat mellan olika delbranscher och företag har också ökat. Andelen förlustföretag är alltjämt stor. Nära en fjärdedel av alla företag redovisar en förlust trots utgående äldrestöd. Andelen lönsamma företag skulle, precis som arbetsmarknadsutskottet uttalar, ha varit avsevärt lägre utan äldrestöd.

Det finns också anledning att känna oro för framtiden. Konjunkturutvecklingen ter sig osäker, risken för en nedgång är uppenbar. Devalveringseffekterna är nu helt förbrukade för tekoföretagens del. Lönekostnaderna har i Sverige ökat kraftigare än i våra viktigaste konkurrentländer. Den förra året genomförda mycket kraftiga nedtrappningen av äldrestödet motsvarade en lönekostnad med upp till 6 %. Konfektionsindustrins kostnadsläge är åter högst i världen. Inflationsutvecklingen har i vårt land varit avsevärt mycket större än i omvärlden. Regeringens utlovade 4 % blev 8,2 % förra året, och i år är vi redan uppe i minst 2,3 % av de utlovade 3 procenten, trots återinfört prisstopp. Det är uppenbart att allt detta mycket negativt påverkar tekoindustrins möjligheter att hävda sig gentemot omvärlden.

Därtill kommer att socialdemokraterna har påtvingat näringslivet och för övrigt hela svenska folket löntagarfonderna, som uteslutande har haft en negativ effekt för tekoindustrin. Tekoföretagen i Sjuhäradsbygden berövas betydande kapital, som rimligen borde få komma anställda och företag till nytta i stället för att på detta meningslösa sätt föras bort från företagen och bygden. Inte en enda företrädare för Sjuhäradsbygden och dess tekoindustri har befunnits vara värdig att ingå i fondstyrelsen. Det omskrutna medinflytandet lyser med sin totala frånvaro när det gäller de tekoanställda. Löntagarfonderna utgör uteslutande en allvarlig belastning för den redan hårt trängda tekoindustrin.

Det finns således många starka skäl, som talar för positiva insatser från samhällets sida gentemot tekoindustrin. Hit hör generellt verkande, konkurrensstärkande åtgärder. Kraftiga kostnadsstegringar måste undvikas. Löneskatterna måste begränsas. En betydande återhållsamhet måste visas, när det gäller lönekraven. Löntagarfonderna måste avvecklas.

Äldrestödet är just generellt verkande; en nedtrappning av det får tvivelsutan kostnadshöjande effekter. Nedtrappningen försämrar konkurrensförmågan. Återigen kan vi konstatera att besparingarna sätts in på fel områden, när de drabbar äldrestödet.

Mer än hälften av tekoindustrins anställda arbetade under 1984 i företag, som var lönsamma med äldrestödet men som inte varit det utan detta. Särskilt i de mindre företagen är beroendet av äldrestödet stort. För majoriteten av företag med upp till 75 anställda motsvarades överskottet föregående år av det erhållna äldrestödet. Innevarande år är anslaget till detta beräknat till 210 milj. kr. Samtidigt tillför tekoindustrin samhället mer än 2 miljarder kronor i skatter och avgifter. Tekoindustrin återbetalar således cirka tio gånger så mycket som den erhåller i generellt stöd. Genom äldrestödet skapas lönsamhet i ett stort antal företag, varigenom många människor erhåller arbete och skapar sig sin försörjning. Utan detta stöd skulle åtskilliga företag tvingas lägga ner verksamheten, varigenom arbetstillfällen skulle försvinna med såväl ökade arbetslöshetskostnader som minskade skatte- och avgiftsinkomster som följd. Resultatet härav blir klart negativt för hela samhället.

Det är naturligtvis inte enbart genom ett bevarat äldrestöd som tekoindustrin kan stärkas och konkurrenskraften förbättras. Som jag redan nämnt måste lönekostnaderna begränsas. Åtgärder på skatteområdet är också av betydelse. Hit hör t. ex. sänkta marginalskatter, skattebefrielse för i företagen arbetande kapital, ett slopande av dubbelbeskattningen på aktieutdelning samt en sänkning av bolagsskatten. Så sent som för halvannan vecka sedan beslutade riksdagen om företagsbeskattningen m. m. På punkt efter punkt gick socialdemokraterna och kommunisterna emot de förslag från moderata samlingspartiets sida som syftade till att stärka näringslivets och då inte minst tekoindustrins ställning till fromma för de anställda och hela samhället. Regeringspartiets negativa inställning till företagsamheten är beklaglig.

Herr talman! Jag kan icke underlåta att något beröra den enligt min

mening överdrivna tron på de positiva effekter ett totalt slopande av alla importrestriktioner gentemot lågprisländerna skulle få för den svenske konsumenten.

För det första har vi redan nu världens högsta importandel av tekovaror från lågprisländerna. Den andelen ökar, vilket visar att resonemanget om omvägen via EG/EFTA inte håller.

För det andra bygger påståendet om att kläderna på den svenska marknaden fördyras med över 3 miljarder per år på grund av importhindren på en studie av förhållandena i Hongkong. 3 miljarder motsvarar 17 %, och just i Hongkong är exportlicenser en handelsvara med en avgift som beräknats till 17 %. Mot denna bakgrund söker man göra gällande att ett slopande av handelshindren skulle sänka priserna inte bara på varorna från Hongkong med 17 % utan också på samtliga tekovaror från lågprisländerna. Importkostnaden på kläder från Hongkong utgör 4 % av de svenska konsumenternas totala klädutgifter. Dessa 4 % påstås alltså vara representativa för alla andra, vilket vittnar om att 3-miljarderspåståendet bygger på synnerligen lösa grunder.

För det tredje är import- resp. producentkostnaden för kläder i Sverige mindre än 40 % av det pris konsumenten betalar. Resten utgörs av handelns inhemska kostnader och varuskatter. En konsumentprisminskning på 17 % förutsätter därför en importprisminskning på 35–50 %. Kan verkligen någon tro att detta kommer att inträffa?

För det fjärde är jag övertygad om att den svenske tekoarbetaren hellre väljer att ha ett något dyrare klädkonto än att stå i arbetslöshetskön i sin till synes fina, något billigare Hongkong-kostym!

Herr talman! Enligt min mening är det alltså angeläget att de statliga stödåtgärderna för tekoindustrin, så länge de nu är nödvändiga, skall vara generellt utformade. Äldrestödet bör därför tills vidare bevaras på nuvarande nivå. En förutsättning härför är emellertid att de budgetmässiga kostnaderna för det totala stödet därmed inte ökar. Tyvärr tvingas jag konstatera att denna förutsättning inte föreligger för närvarande. Med anledning härav avstår jag nu från att ställa något särskilt yrkande.

Anf. 124 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag måste ställa en fråga till Hans Nyhage – hur han tänker rösta i denna fråga. Efter allt han har sagt nu kan han inte göra annat än rösta på centerpartiets reservation i detta betänkande. Något stöd från sina moderata kamrater i kammaren har han inte, utan han får söka stöd hos centern.

Anf. 125 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Om Lennart Brunander lugnar sig något skall han få besked om hur jag röstar.

Anf. 126 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Det mesta som kan sägas i denna debatt är redan sagt, och jag skall inskränka mig till, under de 6–7 minuter som är tilldelade mig, att försöka göra en summering men även tillföra debatten någon synpunkt som ännu inte har aktualiserats.

Målsättningen 30 % svensk tekoproduktion står fast. Utskottet har slagit fast detta med önskvärd tydlighet, och det är jag beredd att uttala min tillfredsställelse över. Målsättningen är uppnådd på textilsidan, men det saknas ytterligare en del innan man har nått målet i avseende på konfektion.

Uppfattningen att man skall räkna in det vi exporterar är jag inte utan vidare inställd på att signera. Vår export har betecknats såsom nischbetonad. Möjligen är den litet specifikt exklusiv i vissa avseenden. Jag är inte säker på att man i ett försörjningsläge som är bekymmersamt utan vidare kan omställa den just i den riktning som vi önskar och behöver.

Men frågan om globalkvoten har spelat en roll. Centerpartiets representanter har reserverat sig för den. Jag har tidigare i liknande debatter uttalat min anslutning till den. Nu har vi fått veta att kommerskollegium har studerat denna fråga och för sin del anser att en bilateral kvotering med lågprisländerna inom ramen för multifiberavtalet är lika effektiv som en globalkvot. Det låter ju bra. Jag har lagt märke till att utskottet på s. 7 i sitt betänkande räknat upp icke mindre än 17 länder, med vilka vi träffat slika bilaterala kvotarrangemang. Men det finns ett fel i detta eller rättare sagt en ofullständighet. Det finns någonting av en öppen dörr i det systemet. Det kan ju dyka upp nya exportländer, och då exporterar man till Sverige helt obegränsat – man är inte bunden av någonting – intill den dag regeringen träffar ett nytt begränsningsavtal med den exportören.

Av en redovisning jag läste i Dagens Industri för någon vecka sedan framgår att det på arenan har anmält sig en alldeles ny nation, nämligen Bangladesh, som under de senaste två åren har fördubblat sin tekoexport till Sverige och inte är bundet av någon bilateral kvotbegränsning. Detta har resulterat i att både EG, USA och Canada har genomfört en bilateral kvotbegränsning med Bangladesh – dock icke Sverige. Här har man ett uttryck för att globalkvoten kanske skulle ha inneburit en räddning. Men nu har vi bestämt oss för det andra systemet, och då ser jag ingen annan utväg än att rekommendera regeringen att vara mycket uppmärksam i den mån det uppenbarar sig nya exportörer på arenan. Regeringen bör då se till att utan dröjsmål träffa motsvarande bilaterala avtal med dessa på samma sätt som man gjort med de 17 angivna länderna. Jag tycker att det är en korrekt behandling av de länder som redan är bundna. Dessutom är det korrekt med hänsyn till att vi har bestämt oss för en viss begränsning. Vi har en generös importpolitik. Det har anförts av flera talare i denna debatt. Jag tror att det var Lilly Hansson som angav siffrorna när det gäller importen per capita från såväl hela importområdet som de specifika lågprisländerna. Jag skall inte upprepa dessa siffror.

Det här innebär emellertid att när vi tar ställning till hela problemet med den svenska tekoindustrin så bör vi framför allt se mot framtiden: Hur skall

tekoindustrin utvecklas och vad har vi att räkna med? Socialdemokratin har här valt vägen att satsa på det selektiva stöd som innebär att vi hjälper fram en förbättrad, mer effektiv och mer rationell produktion, en förbättrad marknadsföring och över huvud taget en bättre teknik inom näringen i stället för det mer mekaniska att bara anslå pengar med hänsyn till det antal anställda som uppnått en viss ålder och som räknas såsom äldre arbetskraft.

Det selektiva stödet har ju den favören framför det generella att det ger åtminstone förhoppningen att det är ett mer övergångsbetonat stöd, medan äldrestödet med en mekanisk utbetalning av pengar till alla äldre har en permanens i sig som det är svårt att komma ifrån.

Det har i den här debatten åberopats att vi ju ändå har en del respektabla ekonomer som fördömer det nuvarande systemet och anser att den fullt liberala frihandelslinjen är den enda riktiga. Jag tror det var Sten Svensson som vid flera tillfällen kom tillbaka till docenten i nationalekonomi Hamilton, som på sista tiden speciellt har intresserat sig för de här frågorna. Jag har tagit mig orådet före att läsa hans handlingar och måste nog säga att han har lyckats – i varje fall har jag den uppfattningen – distansera sig från den praktiska verkligheten på ett mycket imponerande sätt. Det är inte så att man kan teoretisera och tro att problemen löser sig. Det var intressant att avlyssna herr Nyhage som tvärtemot sina partivänner har den uppfattningen att vi måste skydda den svenska tekonäringen. Han står med båda fötterna i myllan nere i Sjuhäradsbygden och Boråstrakten och känner tekoindustrins besvärligheter in på bara benen, och han talar följaktligen på ett annat sätt.

Vi har bestämt oss för i riksdagen – och jag kan väl säga riksdagen som representant för nationen – att det är två näringsgrenar i vårt land som ur försörjningspolitiska synpunkter bör skyddas. Den ena är jordbruksnäringen och den andra är tekonäringen. När man sedan från mera exklusivt teoretiskt håll säger att detta är gammalmodigt och förlegat, då reagerar jag, möjligen därför att jag har minnena kvar i bakhuvudet och på ögats näthinna från den period när jag satt som folkhushållare i det här landet, under åren 1946–1949, och hade ansvaret för att svenska folket skulle få kläder på kroppen och samtidigt hade en valutareserv att röra mig med på omkring 400 milj. kr. – hör och häpna! Då gällde det att kunna producera kläderna själva, och det var mycket huvudvärk innan vi lyckades med det.

Det går således inte bara att säga: Inventera garderoben och slit på kläderna. Det finns yrkesområden där man inte inventerar garderoberna. Jag tänker på försvaret, där våra soldater skall ha uniformer. Vi har olika yrkesgrupper med uniformer, t. ex. en vårdorganisation på sjukhus och lasarett som kräver speciella kläder. Vill man ha en fullständig beredskap, och det har vi bestämt oss för, kommer man aldrig ifrån att tekonäringen skall placeras in på samma sätt som jordbruksnäringen i våra funderingar.

Herr talman! Jag är ledsen om jag överskridit mina sex minuter, men herr talmannen har varit vänlig nog att inte påtala detta. Jag kan väl till mitt försvar säga att det inte är ofta jag besvärar kammaren med inlägg i debatterna. Detta var ett par synpunkter som har förbigåtts i debatten, och jag ville ha dem antecknade till protokollet.

Anf. 127 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2 i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 17, gällande förbättring av äldrestödet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 25

Inriktningen av de industripolitiska stödåtgärderna

Utskottets uttalande godkändes med 164 röster mot 138 för det i reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. gjorda uttalandet.

Mom. 1 (anslag till industripolitiska åtgärder för tekoindustrin)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 2 av Erik Hovhammar m. fl.,
dels reservation 3 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson,
dels reservation 4 av Christer Eirefelt,
bifölls med acklamation.

Mom. 2 (treårsprogram för tekoindustrin)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 6 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 5 av Erik Hovhammar m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (globalkontingentsystem)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 45 för hemställan i reservation 8 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 7 av Erik Hovhammar m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 4 (avveckling av importregleringar)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 92 för reservation 9 av Erik Hovhammar m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5–10

Utskottets hemställan bifölls.

Först biträddes reservation 1 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Ove Hagberg – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 238 röster mot 46 för reservation 1 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. 13 ledamöter avstod från att rösta.

14 § Föredrogs
Lagutskottets betänkande
1984/85:36 Koloniträdgårdsinnehavares rättsställning (prop. 1984/85:111 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Föredrogs
trafikutskottets betänkanden
1984/85:20 om anslag till Transportstöd för Norrland m. m. (prop. 1984/85:115 delvis) och
1984/85:21 om anslag till Transportrådet (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 128 TREDJE VICE TALMANNEN:

Trafikutskottets betänkanden 20 och 21 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså trafikutskottets betänkande 20 om anslag till Transportstöd för Norrland m. m.

Transportstöd för Norrland

Anf. 129 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag vill först från moderaternas sida uttala tillfredsställelse över att ett enigt trafikutskott har gått ett steg längre än regeringen gjorde i sin proposition om godstransportstöd till Norrland genom att utvidga stödet till att även vara ett hamntransportstöd. Det ger sjöfarten en chans att på lika villkor konkurrera med transportsystemen till lands. Det ger också det norrländska näringslivet en chans att få transporter utförda till ett lägre och mera konkurrenskraftigt pris.

Jag säger detta med tillfredsställelse och som kontrast till det faktum att vi från moderat sida säger nej till att man nu inför ett nytt transportstöd för Norrland, nämligen ett persontransportstöd.

Vi deltar med övriga partier när det gäller den positiva hållningen till att på olika sätt utjämna de olägenheter och kostnader som är förknippade med de stora geografiska avstånden både inom Norrland och från Norrland ner till det övriga Sverige. Vi har också medverkat, redan på de borgerliga regeringarnas tid, till en serie lättnader för det norrländska näringslivet. Jag

Transportstöd för Norrland

kan nämna sådant som skatteutjämning, stöd till kollektivtrafiken, lokaliseringsstöd, glesbygdsstöd, transportstöd, beredskapsmedel, rådrumsbeställningar, arbetsmarknadsutbildning, tidigareläggning av statliga beställningar, sysselsättningsstöd m. m.

Enbart inom trafikutskottets område har vi ju inte bara godstransportstödet till Norrland utan också olika andra stödfunktioner som vi har medverkat till för Norrlands del.

Det är därför av antibyråkratiska skäl vi nu säger nej till ett särskilt persontransportstöd för Norrland. Vi finner att det är omöjligt att administrera utan omfattande kostnader och att det är obetydligt till sin verkan. Om man vill hjälpa de norrländska företagen med deras kostnader på persontransportsidan, finns det bättre möjligheter att göra det. Jag kan som exempel nämna införande av en friare konkurrens mellan transportmedlen på Norrland och olika andra, mera generellt verkande medel.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till de reservationer från moderat sida som finns fogade till trafikutskottets betänkande 20, nämligen reservation 1 om persontransportstöd och, om den vinner bifall, även reservation 4.

Jag sade att persontransportstödet blir ett alltför tillkrånglat, byråkratiskt system som kräver noggrann övervakning och uppföljning, och jag tror också att det kommer att svälla på ett sätt som man i dag inte föreställer sig. Ett tecken på det är t. ex. att såväl centern som folkpartiet föreslår att detta persontransportstöd skall gälla inte bara den mindre och medelstora företagsamheten utan även enskilda företagare – enmansföretag osv. – vilket naturligtvis snart skulle föra med sig kraftigt expanderande kostnader.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 130 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! En viktig drivkraft bakom tillkomsten av många småföretag är människans ambition att skapa något eget, att utveckla en idé och att sälja nya produkter och tjänster. Men företagandet kombineras förvisso med ekonomiska risker och förutsätter kunnande och arbetsförmåga. Företagarens villkor vilar på olika grund och är inte jämställda i vårt land. Närhet till marknaden och till befolkningscentra är av stor betydelse.

För folkpartiets del har vi sedan lång tid arbetat för att stödja de små och medelstora företagen. Enligt folkpartiets uppfattning måste syftet med regionalpolitiken bl. a. vara att utjämna de skilda förutsättningar för företagen som råder i olika regioner. Jag avser särskilt avståndsproblemen, dvs. kommunikationer, transporter och marknadskontakter.

För företag belägna i norra regionen är resekostnaderna betydande. Problematiken kan sammanfattas på följande sätt: Underlaget i Norrland är för litet för att man där skall kunna få en ordentlig bastillverkning. För en fungerande och expanderande försäljning fordras en bra basverksamhet. Eftersom norra regionen är för liten måste marknadsföringen till mycket stor del koncentreras till mellersta och södra Sverige. Företag i norr som

konkurrerar med företag i övriga delar av Sverige har en klar snedbelastning på grund av ökade resekostnader.

Jag vill erinra kammarens ledamöter om att en tur och retur-biljett till Stockholm med flyg i dag kostar 1 700 kr. Ett persontransportstöd är därför värdefullt och efterfrågat. Men det nu av utskottets majoritet förordade stödet vänder vi oss från folkpartiet emot. Vi har i motion 1984/85:2937 framfört att stödet inte enbart skall utgå till de anställda utan även till egenföretagaren. Vi grundar vårt ställningstagande på erfarenheter från egenföretagarens verklighet. Utskottets förslag negligerar egenföretagare och småföretagare.

Det finns en rad småföretag, ensamföretag eller företag drivna av två kompanjoner, som genom det här förslaget sätts på undantag. Varför, måste jag fråga socialdemokraterna och kanske främst moderaterna, som inte alls vill ha något persontransportstöd till Norrland.

Jag har själv nyligen varit i kontakt med en småföretagare i min hemstad som av olika skäl, bl. a. på grund av kostnaden för marknadskontakterna, sett sig tvingad att flytta till det här storstadsområdet. För just nya företag, med få anställda med en eller två ägare som tillika är företagets försäljare, skulle ett persontransportstöd vara en av flera nödvändiga stimulanser för att fortsätta med företagandet. Konsekvenserna blir nu att man ger upp. Egenföretagaren kan ej bära kostnaden för marknadsföringen, och man flyttar till mera matnyttiga och resursgivande regioner. Därmed berövas glesbygdsregioner den stimulans som ett enskilt företagande alltid innebär.

För folkpartiets del omfattar vi principen att utjämna skillnaderna i levnadsbetingelser och företagande. Men utskottets förslag går stick i stäv mot denna princip och innebär att egenföretagaren missgynnas. Det kan vi inte ställa upp på. Ett litet företag och en egenföretagare bör ges möjlighet till persontransportstöd. Stödet bör inte enbart avse de anställda.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2 av Rune Torwald, Olle Grahn och Gösta Andersson.

Anf. 131 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Ett persontransportstöd till företagen och näringslivet i norra Sverige är ett mångårigt önskemål. Det går nu i uppfyllelse i och med det beslut som kammaren kommer att fatta om en stund. Jag vill påstå att vi därmed också tar ett väldigt viktigt steg när det gäller att sänka kostnaderna för företagen avseende företagens kontakter i södra och mellersta Sverige. Persontransportstödet kommer också att underlätta för näringslivet och företagen att nå marknader och kunder och marknadsföra sina produkter på ett betydligt effektivare sätt än tidigare.

Frågan om persontransportstöd har stötts och blötts under många år i många olika utredningar, bl. a. nu senast i den regionalpolitiska utredningen. Det nu aktuella förslaget, som regeringen presenterat och som utskottet har ställt sig bakom, avviker visserligen från den regionalpolitiska utredningens förslag så till vida att stödet föreslås betalas via budgetmedel. Det fanns förslag i den regionalpolitiska utredningen att det skulle betalas med uttag

Transportstöd för Norrland

från godstransportstödet. På den punkten innebär alltså förslaget en förbättring. Det hälsar jag med tillfredsställelse.

Från centerns sida ställer vi oss bakom principen om ett persontransportstöd. Det gör vi därför att vi har drivit kravet under åtskilliga år på länsplan, i riksdagen och andra sammanhang. Däremot är det med besvikelse som vi får notera att småföretagare och egenföretagare ställs utanför möjligheten att erhålla persontransportstöd. För de företagen är det nämligen verkligen betungande med de dyra resekostnaderna. Enligt vår uppfattning bör även småföretagare och egenföretagare erhålla persontransportstöd för att man skall kunna nå ut till marknader i södra och mellersta Sverige. Jag ber att få yrka bifall till reservation 2.

Om jag beklagar att de har ställts utanför av den socialdemokratiska regeringen och utskottsmajoriteten, så beklagar jag också att moderata samlingspartiet så kallt och kyligt har avvisat persontransportstödet. Man har ställt sig vid sidan om det. Det tolkar jag som ett tecken på bristande regionalpolitisk vilja och förståelse. Vad som är värre är kanske inte att Rolf Clarkson i Skåne yrkar avslag på detta stöd, utan det är att även moderata riksdagsmän på Norrlandsbänken kallt och brutalt yrkar avslag på stödet.

Rolf Clarkson gjorde en lång uppräkning på åtgärder som moderata samlingspartiet påstår sig ha vidtagit för att utjämna skillnaderna. Det gäller skatteutjämning, glesbygdsstöd osv., ja t. o. m. stöd till kollektivtrafiken. Den sista uppräkningen i Rolf Clarksons lista var ju inte särskilt positiv och har inte heller särskilt stort värde, eftersom samme man i andra sammanhang föreslår att det stödet skall dras in.

Jag är bestört över moderaternas ställningstagande vad gäller persontransportstödet. Jag är bestört därför att vi tillsammans under så många år har drivit kravet på ett persontransportstöd. På hemmaplan driver moderaterna alltjämt det kravet, men de har tydligen inget gehör för det i sin riksdagsgrupp. Moderaterna har nu genom sitt ställningstagande klart visat att de inte vill slå vakt om de små företag som bor längst bort från marknaden. Det beklagar jag.

Så några ord om administrationen av godstransportstödet, som vi har tagit upp. Det stödet menar vi bör kunna administreras på regional nivå. Allt fler har också under de senaste åren framfört sådana synpunkter.

Till sist skall jag säga några ord om stödområdesindelningen vad gäller persontransportstödet. Det aktuella förslaget innebär att det kommer att finnas två olika stödområdesindelningar, en områdesindelning för godstransportstödet och en annan för persontransportstödet. Jag tycker inte att det är tillfredsställande med olika indelningar av länen för två skilda stödformer. Det hade varit bättre med samma stödområdesindelning för persontransportstödet som i dag gäller för godstransportstödet. De 35 % i stöd som man nu föreslår skall finnas i fyra norrbottniska kommuner är pengar som i stället borde ha använts i inlandet där man har de längsta avstånden.

När transportrådet skall utforma rutinerna och reglerna för persontransportstödet bör man undersöka möjligheterna att få till stånd en bättre stödområdesindelning, en indelning som bättre överensstämmer med de

regler som gäller för godstransportstödet. Det skulle underlätta för företagen när det gäller att veta vad som gäller för detta slag av stöd. Nu måste de hålla reda på olika områdesgränser.

Herr talman! I övrigt yrkar jag bifall till centerns reservation.

Anf. 132 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att Per-Ola Eriksson är aktsam om ordens valörer när han säger att moderaterna kallt och brutalt säger nej till ett persontransportstöd för Norrland, när vi i godstransportstöd tillstyrker mellan 200 och 300 milj. kr. På många andra sätt tillstyrker vi också stöd där det verkligen behövs och där det känns bäst för de norrländska företagen. Här är det fråga om en i dag beräknad årlig kostnad på 25 milj. kr. Det är alltså en mycket liten summa i sammanhanget. Summan är alltför liten för att berättiga den omfattande administration och kontrollverksamhet som måste följa.

Jag håller å andra sidan med Per-Ola Eriksson om att skall man ge stöd till dem som bäst behöver det inom det norrländska näringslivet, så är det naturligtvis de riktigt små företagen och enskilda företagarna som bör få det, inte företag med ett par hundra anställda. Men det skulle fortfarande eller i ännu högre grad göra administrationen och kontrollen till en närmast ohanterlig apparat.

Det finns alltså bättre sätt än att på detta vis ge allmosor åt näringslivet i Norrland. Man kan se till att priserna för transporter inom Norrland och från Norrland ner till övriga Sverige blir billigare genom konkurrens mellan olika trafikmedel. Det finns generellt verkande medel som ger betydligt större lättnader för den norrländska företagsamheten. Och det finansiella läget i landet är sådant att vi inte i obetänksamhet bör bygga ut kostnaderna ännu mer än vad som skett.

Anf. 133 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Det finansiella läget i landet är visserligen allvarligt. Men, Rolf Clarkson, använd inte det argumentet då det gäller att genomföra reformer för att hjälpa småföretagen i utpräglade skogslän att nå ut på marknaden. Det innebär att ni säger att alltid då det statsfinansiella läget är svårt, skall de mest utsatta företagen, som har längst till marknaden, få vänta.

Summan som anslås är visserligen liten. Men den är inte liten för de olika företagen. Det är inte betydelselöst att få stöd för att flyga ner från norra Sverige till t. ex. Skåne för att träffa sina kunder och andra företag. Det är inte betydelselöst att kanske få 35 % stöd på en flygbiljett som kostar över 2 500 kr. För det lilla företaget är detta oerhört viktigt.

Rolf Clarkson säger att det finns bättre sätt. Vilka bättre sätt? Beträffande konkurrens på flyget: Vi är inte där ännu. Och i avvaktan på det skulle ett persontransportstöd vara oerhört viktigt och ha en mycket stor effekt.

Jag måste säga att jag, som jag sade tidigare, är bestört. Vi har ju i andra sammanhang tillsammans drivit den här frågan under så många år, och den finns i de moderata valprogrammen och valbroschyrerna. Ert ställningsta-

gande i dag får en effekt: samtliga moderata valbroschyrer och program som är tryckta kommer att få tryckas om, därför att ni inte längre kan gå ut med det budskap som ni har i programmen.

Ni har vänt på klacken, och det beklagar jag. Det drabbar småföretagen.

Anf. 134 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Per-Ola Eriksson gör alldeles för stort väsen av denna vår attityd till persontransportstödet. Även för t. ex. en helsingborgare som jag själv är kostnaden för en flygresa tur och retur Stockholm, som får anses vara ett av de viktigaste målen i affärslivet, 1 700 kr. Det är en kostnad som i och för sig är hög. Men jag vill fråga Per-Ola Eriksson vad det är för företag som inte har råd att skicka sina försäljare eller marknadsförare för en kostnad av 1 700 kr. Persontransportkostnaden i alla företag, stora som små, måste ändå, jämfört med kostnaderna för att frakta varorna till och från företaget, vara av underordnad betydelse.

Jag är övertygad om att det finns betydligt bättre former för stöd åt näringslivet i Norrland än sådana petitesser som ett 25-miljoners persontransportstöd faktiskt utgör. Som jag tidigare sade kommer också själva kontrollen av ett sådant stöd att bli så omfattande att de samhällsekonomiska förtjänsterna av det i allra högsta grad är diskutabla.

Däremot erkänner jag villigt att det är ett publikfriande stöd som naturligtvis envar som ser på den sidan av saken vill bekänna sig till.

Anf. 135 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror inte att länsstyrelserna i norra Sverige då de under många år har drivit denna fråga har sett den som någonting publikfriande, och det har heller inte handelskamrarna eller de olika näringslivsorganisationerna gjort. Man har sett den som en väldigt viktig del av regionalpolitiken för att göra denna effektivare.

Det handlar inte om 1 700 kr. eller om någon enstaka tusenlapp i fördyrande persontransporter, utan det handlar om tiotusentals kronor för många småföretagare när det gäller att nå ut till marknader i södra och mellersta Sverige. Med ert ställningstagande har ni moderater markerat att ni tycker det är oväsentligt.

Herr talman! Dess bättre lider moderaterna nederlag för sitt förslag i kväll, och vi hoppas att de kommer att göra det även i framtiden.

Anf. 136 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag är glad att kunna konstatera att när det gäller transportstödet till Norrland är vi helt överens inom utskottet om att detta bör bibehållas med den inriktning och omfattning som för närvarande gäller. Vi är också överens när vi understryker den stora betydelse som godstransportstödet har för att utjämna de olikheter som gäller för produktion i olika delar av landet och därigenom stärka det norrländska näringslivets konkurrenskraft.

Jag tror jag vågar påstå att transportstödet är det mest effektiva regional-

politiska stödinstrument vi har till vårt förfogande.

Också förslaget i propositionen om ett nytt stöd för sjötransporter tycker jag är bra. Som Rolf Clarkson sade, är det angeläget och nödvändigt att åstadkomma likställighet mellan olika transportslag och transportvägar och att transportstödet i sig inte skall påverka valet mellan alternativen att skeppa gods via hamnar vid t. ex. väst- och sydkusten resp. via norrländska hamnar och hamnar i Vänern och Mälaren. Det är också riktigt som Rolf Clarkson omtalar att utskottet går ett steg längre än propositionen i detta avseende. Vi tycker inte att det finns någon anledning att göra den begränsning som föreslås, utan sjötransportstödet bör omfatta samma produkter som har uttransportstöd på land.

Förslaget om att införa ett nytt persontransportstöd vill jag också helt ansluta mig till. Tankar på att komplettera godstransportstödet med ett stöd även till persontransporter för företagen i Norrland har framförts vid ett flertal tillfällen från såväl företag som regionala myndigheter.

Det är viktigt att understryka att kontaktbehovet hos ett företag inte skall underskattas trots dagens teleteknik. Sammanträffanden med kunder, branschfolk, myndigheter osv. spelar alltjämt en mycket viktig roll för företagen. Undersökningar under 1970-talet har också visat på ett ökat personkontaktbehov, och det finns inget som tyder på att denna trend har brutits.

Detta innebär att kostnaderna för persontransporter kan bli en tung bit att bära för avlägset belägna företag, som de i landets nordligaste delar, eftersom kontakterna i så hög grad är koncentrerade till Mellansverige och Mälardalen. Länsstyrelsen i Norrbotten visade också i en rapport 1983 att ett företag i övre Norrland har mer än fyra gånger så hög resekostnad som ett i Stockholm för att genomföra ett reseprogram med mål i Sveriges mest kontaktintensiva orter. I motsats till Rolf Clarkson vill jag därför med bestämdhet hävda att persontransportstödet kommer att ha en mycket betydelsefull regionalpolitisk effekt.

Jag fick naturligtvis tillfälle att lyssna till den borgerliga trätan, vilket ger anledning att ställa frågan: Vad kommer att hända med persontransportstödet om det blir ett regimskifte i höst? Men det är jag övertygad om att det inte blir.

När Per-Ola Eriksson slår sig för bröstet och menar att "det var vi som drev frågan om ett persontransportstöd", tycker jag att Per-Ola Eriksson skall vara litet försiktig. Jag vill erinra om vad som hände under Nils G. Åslings tid som industriminister. Han föreslog nämligen vid två tillfällen att godstransportstödet skulle försämras. Det fattade riksdagen också beslut om. Den ena gången var när han föreslog att massa och papper skulle undantas från transportstöd. Det andra tillfället var när köpsågverk efter kusten heller inte skulle få transportstöd. Det blev också riksdagens beslut. Men genom en socialdemokratisk motion våren 1982, som vann riksdagens bifall, återinfördes transportstödet för sågade trävaror från köpsågverken efter kusten. Så, Per-Ola Eriksson, var litet grand försiktig!

När det sedan gäller frågan om att även småföretagare och egenföretagare

skall få del av det nya persontransportstödet, vill jag påminna om att stödet har tilldelats en kostnadsram på 24 milj. kr. Den begränsade medelstilldelningen för stödet ställer därmed stora krav på att pengarna fördelas på ett rationellt sätt för att stödet skall få så stor regionalpolitisk effekt som möjligt. Bidraget måste därför inriktas på de företag som är reseintensiva och som har den största nackdelen av sitt läge. För att hindra att stödet plottras bort i en mängd små ansökningar är det viktigt att en undre gräns för minsta ansökningsbara resekostnad per ansökan och år införs.

Sedan har vi frågan om att länsstyrelsen eller den regionala utvecklingsfonden skall administrera godstransportstödet i fortsättningen. Godstransportstödet omfattar för närvarande sju län från Värmland till Norrbotten. Det måste vara väldigt viktigt att enhetliga bedömningar av transportstödsärenden kan ske, och att samma kriterier gäller för stödet oavsett var transporten alstras. Risker för regionala skillnader i bedömningen skulle omedelbart uppstå vid en granskning länsvis.

En regional administration av stödet skulle inte kunna leda till någon besparing, utan tvärtom till kraftigt höjda kostnader för granskningen, eftersom den nuvarande personsnåla hanteringen av stödet inte kan uppnås med en spridd administration.

Genom att administrationen av transportstödet nu åligger transportrådet, har administrationskostnaden kunnat begränsas till mindre än 1 % av den totala stödkostnaden, trots en löpande volymökning av ansökningar. Detta får ses som en mycket låg siffra vid jämförelse med övriga stöd, regionalpolitiska eller andra.

Det föreslås också att Gällivare och Kiruna skall få del av stödet till datakommunikation. Från utskottets sida föreslår vi att även Pajala kommun skall få del av detta stöd.

Med detta, herr talman, vill jag yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 137 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag förstår att Olle Östrand kan säga att han är glad över att utskottet nu kan ställa upp bakom godstransportstödet. Jag förstår den här glädjen därför att vi för några år sedan medverkade till att få en sådan indelning av godstransportstödet att det verkligen skulle gynna inlandet och de verkligt små företagen. Det var också mot den bakgrunden som man gjorde en omprioritering så att bulksågverken vid kusten inte skulle få stödet, utan det skulle gå till inlandet.

Nils G. Åsling har aldrig, Olle Östrand, lagt fram något förslag om att försämra godstransportstödet. På den punkten vill jag bestämt bestrida Olle Östrands uppgift.

Olle Östrand talade om massa- och pappersindustrin. Jag vill fråga: Var i detta betänkande finns socialdemokraternas förslag att bulksågverk och massa- och pappersindustrin skall få godstransportstöd? Det är bara tomma ord från Olle Östrands sida.

När det gäller administrationen hyser inte jag samma aktning för och tilltro

till transportrådet som Olle Östrand gör. Däremot hyser jag mycket stor tilltro till att regionala organ i stor utsträckning kan administrera detta stöd. De har ju synnerligen god kännedom om de lokala företagens förhållanden. En administration på lokal nivå skulle säkerligen vara lika billig och effektiv som om administrationen ligger på transportrådet.

Anf. 138 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag tycker att Per-Ola Eriksson skall läsa på litet bättre. Nils Åsling föreslog de facto, vid två tillfällen, att transportstödet skulle försämras. Men det är inte nog med det, Per-Ola Eriksson. 1981 föreslog Nils G. Åsling dessutom att det regionala stödet skulle minskas med 300 miljoner. Det var centerpartiets bidrag 1981 till en effektiv regionalpolitik – minus 300 miljoner.

Än en gång, Per-Ola Eriksson: Läs på litet bättre om regionalpolitikens historia! Detsamma gäller transportstödet, som är en del av denna politik.

Jag tycker att sunda förnuftet säger att administrationen bör ligga på transportrådet, eftersom rådet har kunnat hålla administrationskostnaden på en nivå som uppgår till mindre än 1 % av stödet. Lägre kan man faktiskt inte komma. Jag är helt övertygad om att administrationen skulle bli dyrare om den lades ut på regional nivå. Dessutom skulle det kunna uppstå olikheter i bedömningen, som inte på något sätt skulle gynna vare sig företagen eller någon annan som är berörd av detta stöd.

Anf. 139 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Olle Östrand uppträder som en norrländsk seriefigur – han säger litet mer än sanningen. Nils G. Åsling har aldrig lagt fram några förslag på denna punkt. Transportstödet hör nämligen inte till industridepartementets verksamhetsområde. Men låt oss lämna den biten. Det är inte det som vi diskuterar.

Jag vet inte hur Olle Östrand i det här sammanhanget lyckades få in minskningen av det regionalpolitiska stödets låneram med 300 miljoner, men detta är vad som hände vid denna minskning. Man skar ner lokaliseringsstödets låneram därför att stödet inte hade utnyttjats. Man använde precis samma modell som Thage G. Peterson hade använt i propositionen om regional utveckling, då han minskade just lånen. Den kritik som Olle Östrand här riktar mot Nils G. Åsling faller därför faktiskt tillbaka på Thage G. Peterson.

Jag tror att vi genom en decentralisering av administrationen och en regional handläggning får en minst lika effektiv bedömning som nu. Bedömningen av stödet blir inte bättre därför att ansvaret ligger på transportrådet och papperna skickas till Stockholm. Ansökningarna kommer att behandlas med lika gott förstånd ute i de olika länen. Det är här skiljelinjen mellan oss går. Olle Östrand tror på den centralistiska vägen, medan jag har förtroende för folket ute i regionerna och har valt den decentralistiska vägen. Den tror jag håller i framtiden.

Anf. 140 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Den regionalpolitiska proposition som den nuvarande industriministern har lagt fram innebär förbättringar av det regionalpolitiska stödet med 200 miljoner per år, alltså totalt 800 miljoner under en fyraårsperiod. Det är litet annat än det förslag som Nils G. Åsling presenterade 1981 och som innebar en försämring med 300 miljoner. Det är alltså tur, Per-Ola Eriksson, att vi har en socialdemokratisk regering i dag. Nu kan vi behandla ett regionalpolitiskt förslag som innebär förbättringar med 800 miljoner under en fyraårsperiod, vidare ett förslag om införande av ett sjötransportstöd och dessutom ett förslag om införande av ett persontransportstöd. Jag tycker det är bra exempel på hur en effektiv regionalpolitik skall bedrivas.

Anf. 141 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att Olle Östrand svävar ut alldeles fruktansvärt. Socialdemokraterna har nämligen ingen anledning att ta åt sig äran av transportstödet. Alla partier har under årens lopp lagt fram olika förslag för att åstadkomma ett godstransportstöd. Vi har varit överens om behovet av ett sådant, även om vi naturligtvis kan ha tvistat om på vilken nivå stödet skall ligga, i vilken utsträckning det skall tillämpas, osv. Jag tycker inte att Olle Östrand skall ägna tid åt att påstå att det förhåller sig på något annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om trafikutskottets betänkande 21.)

Anf. 142 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera trafikutskottets betänkande 21 om anslag till Transportrådet.

Transportrådet

Anf. 143 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 3 i trafikutskottets betänkande nr 21, som gäller transportrådet.

Det handlar här inte om någon stor fråga, och vårt förslag innebär inte heller någon stor besparing. Vi har i motion 1364, som behandlats i detta utskottsbetänkande, föreslagit att man skall göra en avvecklingsplan för transportrådet. Vi menar att man därmed bör kunna göra en besparing på 10 miljoner under budgetåret.

När 1979 års riksmöte beslutade om inrättandet av transportrådet fanns det naturligtvis skäl för det beslutet. Men efter hand har de uppgifter som transportrådet fick att fullgöra i mycket stor utsträckning avslutats. I uppgifterna har bl. a. ingått prövningarna i samband med nedläggningar av järnvägsbandelar, och det arbetet är i huvudsak avslutat. Den kompetens som nu finns i länsstyrelserna och i de trafikbolag som handhar dessa frågor

på länsplanet tycker vi är tillräcklig för de aktuella frågorna, och vi menar att transportrådets uppgifter på riksplanet inte längre erfordras. Vi har således föreslagit att rådet skall avvecklas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till våra reservationer 1 och 3.

Anf. 144 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Vpk har de tre senaste riksmötena tagit upp frågan om transportrådets roll. I vår motion 1984/85:389, som behandlas i anslutning till detta betänkande, föreslår vi en etappvis avveckling av transportrådet.

Trafikpolitiska utredningen från 1973 hade arbetsnamnet "en central trafikplaneringsnämnd". Man tänkte sig att denna nämnd närmast skulle vara ett permanent utredningsorgan i samband med bl. a. den så aktuella handläggningsordningen vid nedläggningsprövning av trafiksvaga bandelar. Vidare skulle nämnden, som man då kallade den, ha vissa myndighetsfunktioner som central tillståndsmyndighet. Man nämner t. ex. i något sammanhang i trafikpolitiska utredningen uppgiften "övervakning av den yrkesmässiga trafiken". Namnet trafikplaneringsnämnd kommer en att tänka på ett demokratiskt politiskt organ – vi talar ju om nämnder i kommunala sammanhang t. ex. Möjligen var detta en av anledningarna till att namnet i stället blev transportrådet. Transportrådet är i varje fall inte ett organ som i demokratisk ordning återspeglar vad folket i val uttalat om sammansättningen av politiska organ. Detta råd fick mer och mer karaktären av en statlig myndighet, som genom sin förmenta kompetens starkt kunde påverka angelägna trafikpolitiska värderingar och åtgärder. Enligt vår mening har ett organ, som ursprungligen hade sin tyngdpunkt i utredningsfunktionen, kommit att i styrande riktning påverka viktiga politiska beslut och då främst vad gäller järnvägsnedläggningar och järnvägstrafikens ersättande med vägtrafik. Detta förhållande markeras ytterligare genom att transportrådet samtidigt har att sköta de statliga bussbidragens administration.

Då nämnden eller rådet kom till berördes också dess tänkta sammansättning. Därvid betonades främst "de relevanta kompetenserna" på trafikområdet. Däremot ägnades inte den politiska sammansättningen, dvs. den demokratiska aspekten, ett enda ord.

Min uppfattning är att denna organisation fungerar som ett tekniskt-byråkratiskt organ som lagt sig i politiska avgöranden. Auktoritativa uttalanden av dess ledande funktionär bekräftar att man först som regel har bestämt sig för att tågtrafiken på de s.k. prövningsbanorna skall bort och sedan skaffat fram argumenten för ett sådant beslut. Det skulle ta alltför lång tid att här redovisa alla de bristfälliga och oftast till synes improviserade s. k. underlag som producerats av transportrådet för att motivera beslut om nedläggning av järnvägstrafik.

När en kompetent ekonom som Bo Sandelin, docent i nationalekonomi vid Göteborgs universitet, fick ta del av ett utredningsmaterial och gjorda beräkningar yttrade han följande i en tidningsartikel i GT den 4 maj 1983: "Sällan har jag sett ett så svagt alster från den offentliga utredningsverksamheten, och jag tror aldrig jag gjort det när det gäller så stora samhällsekono-

miska beslut." Han påpekar vidare att den ekonomiska analysen klaras av på några få sidor och att beräkningarna är så summariska att det är svårt eller omöjligt att få en uppfattning om storleken på olika kritiska delposter och om det exakta beräkningssättet. Sådana i ekonomiska sammanhang så elementära begrepp som realränta tycks vara sammanblandade med nominalränta. Genom att man räknar med en osedvanligt hög diskonteringsränta i kalkyleringen missgynnas investeringar med lång livslängd, typ järnvägsinvesteringar, till klar förmån för investeringar med kort livslängd.

Transportrådet har haft och har till uppgift att redovisa utredningar och jämföra kostnader för alternativen tåg- resp. busstrafik. Genomgående för dessa utredningar är den i regel statiska synen på tågalternativet. Man söker aldrig exempelvis nya lösningar, där samtrafiksmöjligheten tåg–buss eller nya tidtabeller prövas. Det finns aldrig en antydan till offensiva grepp för att ta till vara tågalternativets möjligheter. Då det gäller bussalternativet finns däremot en klar ambition att söka vägar för att öka bussens attraktivitet via t. ex. nya kombinationer i samtrafik osv. För balansens skull borde en likartad prövning ske med exempelvis tåg som stomme och landsvägsbuss för matning. Men så sker inte, eftersom man har en förutfattad mening om busstrafikens förträfflighet.

Herr talman! Några ord om kalkyleringen i allmänhet. Här kan jag ta exempel från Forsmo–Hoting-banan, som jag känner till ganska bra. Trots att den aktuella bandelen nu är upprustad för 60 milj. kr. till hög standard bortser transportrådet helt från det faktum att den annars för resandetrafiken nödvändiga banupprustningen inte behöver göras. Man räknar ändå med att länstrafiken skall erhålla 12,5 milj. kr. i bidrag under fem år av statsmedel för att man "väljer" bussalternativet, som det heter. Men banan är redan upprustad. Det behövs inga särskilda insatser för att köra några motorvagnsturer. Det blir bara 3 % av hela trafiken, och spårunderhållet för bussen som går är försumbart.

När det gäller framräkning av kapitalkostnader för motorvagnar ligger det s. k. nuvärdet eller återanskaffningsvärdet till grund. Om i fallet Forsmo-Hoting man i stället använt det nu äntligen vedertagna historiska värdet som grund vid beräkningen hade detta inneburit en sänkt årlig kapitalkostnad för motorvagnarna med 252 000 kr./år.

I den här angivna kalkylen skall vi också lägga märke till att landsvägsbusskostnaden har beräknats till 6:00–6:80 kr./km, trots att den officiella busstrafikkostnaden i berörda län redovisas till 9:10 resp. 10:35 kr., enligt KommunAktuellt nr 5/1984. Sådana här beräkningar, där man medvetet räknar med lägre belopp för att gynna bussalternativet, är inte objektiva.

Även vägslitagekostnaderna är tydligen högst diskutabla i TPR:s kalkyler. De nyligen av departementet gjorda uppföljande undersökningarna, med utgångspunkt i trafikpolitiska utredningens material från 1979, har visat att de verkliga vägkostnaderna för busstrafik är betydligt högre. Om dessa nya rön hade tillämpats vid den aktuella kalkyleringen beträffande ersättande buss- och taxitrafik på Forsmo–Hoting-banan hade kostnaden för vägslitage stigit i spannet mellan 45 000 och 245 000 kr./år. En annan märklig sak är att

transportrådet har vägrat kalkylera med elektrisk drift på prövade bandelar där sådan drift är möjlig.

Herr talman! Det anförda får räcka för att i all korthet belysa den påtagliga subjektiviteten och bristerna i övrigt i TPR:s kalkyleringsverksamhet. Det finns goda skäl att stegvis avveckla TPR.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 1 som är fogad till trafikutskottets betänkande 1984/85:21.

Anf. 145 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Det finns ingen anledning för mig att upprepa alla argument, utan jag skall nöja mig med att i korthet redovisa att centern i motion 439 har begärt att regeringen skall utreda vilka av transportrådets uppgifter som kan avvecklas och vilka som kan överföras till befintliga organ – vi tänker då närmast på länstrafikbolagen och länsstyrelserna. Samtidigt har vi ansett att eftersom transportrådets arbetsuppgifter rimligen måste ha reducerats när det gäller den arbetskrävande funktionen som begravningsentreprenör åt regeringen och SJ vid nedläggningen av persontrafiken på glesbygdsbanor, borde man kunna spara åtminstone 3 milj. kr. Av de 310 mil som det är fråga om är 227 mil redan behandlade av transportrådet. De övriga milen skall ju skjutas på framtiden.

När det gäller skälet för ett bibehållande skriver utskottet på s. 3: "När det gäller trafikplaneringen inom länen vill utskottet framhålla vikten av transportrådets arbete med att bistå vid länsstyrelsernas trafikplanering med orientering mot sysselsättnings- och näringslivsfrågor."

Det tycker jag är ett verkligt centralistiskt betraktelsesätt. Länsstyrelserna skulle alltså inte klara den här planeringen utan råd och anvisningar från transportrådet. Dessa argument har märkligt nog moderaterna köpt.

Det är tyvärr så att det är lätt att starta byråkratiska och centrala organ, men det är svårt att avveckla dem, även om arbetsuppgifterna försvinner – man hittar alltid nya viktiga arbetsuppgifter att ersätta de gamla med.

Herr talman! Jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 146 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! När man lyssnar till Grahn, Henricsson och Torwald får man lätt den uppfattningen att det enda transportrådet sysslar med är prövningsbanorna. Men så är inte fallet. Förutom de arbetsuppgifter som de tre tidigare nämnderna – transportnämnden, fraktbidragsnämnden och bussbidragsnämnden – hade överflyttades till transportrådet redan vid dess tillkomst uppgifter som gällde den övergripande trafikplaneringen och prognosverksamheten samt en del mycket viktiga uppgifter på yrkestrafikens område, såsom besvärsprövning m. m. Helt nya uppgifter till följd av 1979 års trafikpolitiska beslut var en energihushållning inom transportsektorn och handikappanpassning av kollektivtrafiken.

Transportrådet har alltså fått mycket viktiga arbetsuppgifter när det gäller trafikplaneringsfrågorna, beredskapsplaneringen och statsbidragsgivningen

till kollektivtrafiken. Regeringskansliet har också kunnat avlastas en rad olika uppgifter genom att yrkestrafikfrågorna fördes ut från kommunikationsdepartementet till transportrådet.

Transportrådet har också fått uppgiften att administrera transportstödet till Gotlandstrafiken samt att fastställa taxor och turlistor.

En annan uppgift, som är arbetskrävande och som är både trafik- och socialpolitiskt känslig, är handhavandet av kanslifunktionen för riksfärdtjänsten.

Transportrådet har också under senare tid fått en rad olika utredningsuppdrag. Det gäller frågor som berör taxis verksamhet, utredningar som gäller busslinjetrafiken, transportstödet, beredskapsfrågor och riksfärdtjänsten. Bidraget till kollektivtrafiken ligger också på transportrådet, och detta bidrag rör sig för närvarande om ca 300 milj. kr.

Transportrådet administrerar också transportstödet till Norrland, som rör sig om ungefär 300 milj. kr. Dessutom får man nu ansvaret för det nya sjötransportstödet och persontransportstödet, som vi snart kommer att fatta beslut om.

Trots de många arbetsuppgifter som ligger på transportrådet är det ändå fråga om en förhållandevis liten myndighet, där det bara finns en eller två handläggare per arbetsuppgift.

När det sedan gäller transportrådets ansvar för den övergripande trafikplaneringen i vårt land, så har ju också riksdagen vid ett flertal tillfällen understrukit transporternas stora betydelse för näringslivet och därmed också för sysselsättningen. Uttalanden har gjorts beträffande betydelsen av att landets trafikresurser tillvaratas på ett samhällsekonomiskt riktigt sätt. Det är ju inte småsummor som investeras i transportapparaten. Även driftkostnaderna är mycket höga. Som exempel kan nämnas att av landets samlade årliga investeringar svarar trafik- och kommunikationssektorn för ca 14 %. Därför är det viktigt att vi i transportrådet har ett samordnande organ för den övergripande trafikplaneringen.

När det gäller transportrådets verksamhet kring frågorna om den yrkesmässiga trafiken kan jag omtala att antalet ärenden som gäller inrikes yrkesmässig trafik årligen uppgår till mellan 800 och 900. Ärenden om internationell trafik, övervägande tillståndsärenden, uppgår för närvarande till ca 16 000 om året.

Jag skulle kunna fortsätta uppräkningen en bra stund, men med vad jag nu har sagt vill jag med bestämdhet hävda, att om transportrådet skulle upphöra skulle det alltså vara nödvändigt att föra ut arbetsuppgifterna till en rad andra organ. Med den effektivitet som transportrådet ålägger och med det mycket stora engagemang som personalen har – det vet jag eftersom jag själv sitter med i styrelsen – skulle ett upphörande av transportrådet innebära att sammanhållande verksamheter splittrades och effektivitet och samordningsvinster därigenom gick förlorade.

Som ett bevis för att transportrådet behövs som ett organ för verkställigheten av de trafikpolitiska målsättningarna kan framhållas den stora mängd uppdrag att utreda olika trafikpolitiska frågor som regering och riksdag har

lämnat till transportrådet. Det håller Olle Grahn, Sven Henricsson och Rune Torwald säkert med om. Detta talar med all tydlighet för att statsmakten har fullt förtroende för myndigheten och är mycket medveten om dess kompetens.

Med detta, herr talman, vill jag yrka avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 147 OLLE GRAHN (fp) replik:

Herr talman! Olle Östrand räknar upp de många uppgifter som transportrådet har och naturligtvis utför så länge det får behålla dem. Det är väl så, Olle Östrand, att byråkrati kan man alltid försvara. Man kan naturligtvis också skapa byråkrati genom att ibland kanske begära för mycket uppgifter, för mycket statistik och för mycket utredningar.

Nu har i varje fall jag inte kritiserat transportrådet på så sätt att det inte skulle uträtta någonting. Däremot är vi mycket kritiska till det arbete som transportrådet i vissa hänseenden utför. Det är få organ som fått så mycket kritik som transportrådet, och det är säkert inte omotiverad kritik som anförts.

Anf. 148 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller redovisning från ett så viktigt organ som det som Olle Östrand här diskuterar har man rättighet att ställa krav på objektivitet.

Transportrådets generaldirektör sade den 25 mars 1983, innan organet skulle företa en stor undersökning för att pröva alternativen järnvägstrafik kontra busstrafik: Bussalternativet är bättre både ur ekonomisk synvinkel och från servicesynpunkt. Det är hög tid för politikerna både på lokal och riksnivå att ha mod att ta de här obekväma besluten. Man har tillräckligt länge blåst under de järnvägsmyter som hindrat en sund utveckling av transportpolitiken.

När man säger så har man ju föregripit vad man skulle utreda och redan i förväg bestämt sig för att inte ha tåg på de aktuella prövningsbanorna. Vad jag vill ha sagt med detta är att man inte får ha förutfattade meningar om man skall ha förtroendet att som huvudman göra neutrala och opartiska prövningar.

Jag skulle vilja fråga Olle Östrand, om han tycker att det är riktigt att man föregriper en seriös och saklig utredning genom att i förväg säga att så här förhåller det sig. Därigenom påverkar man ju resultatet av utredningen. Har man ett organ som visar sådan brist på objektivitet borde man vara restriktiv med att lägga på det organet flera uppgifter som är mycket, mycket nära politiska avgöranden.

Anf. 149 RUNE TORWALD (c) replik:

Herr talman! Styrelseledamoten i transportrådet Olle Östrand har med hänförelse och engagemang talat för transportrådets fortlevnad och oumbärlighet – han lär för övrigt snart följas av sin kollega i styrelsen, Rolf Clarkson.

Olle Östrand tror att jag och andra som yrkat på transportrådets avveckling inbillar oss att rådet bara sysslar med järnvägsnedläggningar. Nej, Olle Östrand. Det är skälet till att vi inte direkt föreslog en nedläggning. Vi säger att utredningen skall ha som målsättning att söka avveckla transportrådet för att minska byråkratin och decentralisera beslutsfattandet.

Anf. 150 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker det är på tiden att både Sven Henricsson och Rune Torwald nu erkänner att deras förslag är motiverat av att de inte tycker om att man flyttar över viss persontrafik från järnväg till landsväg; under inga förhållanden kan de gå med på det. Kravet på rationell persontransportförsörjning får underordnas det kravet. Det är naturligtvis lättvindigt att då låta det gå ut över transportrådet. Men, mina herrar, transportrådet lägger inte ned persontrafiken på järnvägarna. Transportrådet arbetar i enlighet med de direktiv och anvisningar som riksdagen har givit transportrådet. Det är väsentligt.

Ärligare än att säga att transportrådet skall avskaffas vore det då att säga att vi skall avskaffa de arbetsuppgifter som transportrådet har – i annat fall måste de flyttas över på annat organ, och resultatet av det blir ju ingen ökad effektivitet. Är det då kanske så att ni vill avskaffa stödet till kollektivtrafiken, avskaffa transportstödet, avskaffa persontransportstödet, avskaffa sjötransportstödet, avskaffa Gotlandsstödet, avskaffa allt vad trafikplanering heter? Det blir ju resultatet om man avskaffar transportrådet och inte överför dess arbetsuppgifter till något annat organ. Det effektivaste måste ju vara att man har transportrådet som ett samordnande organ, både när det gäller trafikplaneringen och när det gäller de stödformer som transportrådet satts att administrera. Jag tycker det är naturligt att så sker.

Anf. 151 RUNE TORWALD (c) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Nej, Olle Östrand, skälet är inte i första hand att vi är ledsna över transportrådets agerande i järnvägsnedläggningsfrågor. De arbetsuppgifterna är i stort sett slutförda – hade det varit fråga om missnöje med det hade det nu inte varit mycket att gny om. Men det finns en hel del andra uppgifter, där vi – precis som Olle Östrand ber oss göra – skriver rakt ut att man skall utreda vilka som kan avvecklas. Vi tror alltså att en centralstyrning av hur länsstyrelserna skall agera när de lägger upp trafikplaneringen är obehövlig, rent av skadlig. Många uppgifter kan med fördel decentraliseras till den regionala nivån.

Anf. 152 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Olle Östrand svarar inte på min fråga om han tycker att det är korrekt av ett utredande organ med sådana viktiga uppgifter som det här gäller att dess främste funktionär går ut och i förväg talar om att han redan har bestämt sig för vad han skall tycka om det han skall utreda. Olle Östrand vill inte säga någonting om detta. Det tror jag beror på att Olle Östrand, som

är en vald representant för svenska folket, tycker att det inte är korrekt. Jag tolkar in detta i hans tystnad.

Transportrådets arbetsuppgifter är grannlaga. Rådet gör faktiskt politiska lämplighetsbedömningar. Ett sådant organ borde korrekt återspegla de politiska majoritetsförhållanden som råder i landet. Det gör inte detta organ, men det har ändå möjlighet att göra politiska bedömningar om lämpligheten av vissa åtgärder på trafikområdet. Jag är motståndare till att man bygger ut och vidmakthåller en sådan ordning. Av den anledningen är vi anhängare av att man gradvis prövar om transportrådet verkligen behövs.

Anf. 153 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Transportrådets generaldirektör slår inte fast någonting på egen hand, utan som jag har sagt tidigare arbetar transportrådet i sin helhet efter direktiv och anvisningar från riksdagen, anvisningar som Sven Henricsson själv har varit med om att fatta beslut om. Förslaget om att avskaffa transportrådet är ett oövertänkt förslag. Det tycker jag att herrarna borde kunna erkänna vid detta laget.

Vi pratar om trafikplanering. På transportrådets förra styrelsemöte framlades en utredning om godstransporterna om 10–20 år. En ledamot av transportrådets styrelse är tillika transportchef på Volvo. Han heter Rune Svensson. Han lovordade denna utredning och sade att den kommer att bli ett fint hjälpmedel för företagens transportplanering i vårt land under de närmaste decennierna. Det visar med all tydlighet värdet av att vi har ett samordnande organ när det gäller transportplanering och trafikplanering över huvud taget.

Vi som jobbar inom trafikutskottet vet att trafikfrågorna får större och större betydelse inom svenskt näringsliv. Därför är det bra att vi har ett samordnande organ. Sluta med hetsjakten på transportrådet och erkänn i stället betydelsen av ett väl fungerande transportråd!

Anf. 154 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Tidigare i kväll, när frågan om persontransportstöd för Norrland var uppe, avvisade jag det förslaget under hänvisning till att det skulle skapa för mycket byråkrati, kräva för mycket administration. Jag kan från den utgångspunkten med bestämdhet hävda att vi från moderat sida är de första när det gäller att försöka begränsa byråkratins utbredning här i landet.

Men jag är då i den brydsamma situationen att jag måste förklara för kammaren att vi moderater inte är med på det krav om slopande av transportrådet som vänsterpartiet kommunisterna, centern och folkpartiet ställer. För att kunna förklara det nöjaktigt måste jag hänvisa till det faktum att samtliga partier i Sveriges riksdag 1979 var eniga om att bildandet av transportrådet skulle utgöra en betydelsefull rationalisering av administrationen inom trafikväsendet i Sverige.

Man slog samman transportnämnden, bussbidragsnämnden och fraktbidragsnämnden. Man ryckte ut från kommunikationsdepartementet till-

ståndsgivning i enlighet med yrkestrafiklagstiftningen. Man lade taxinäringen under transportrådet för att få en central bedömning till ledning för länsstyrelserna.

När det gällde yrkestrafiklagstiftningens tillämpning skulle man vinna snabbare behandling av de ansökningar och överklaganden som annars skulle gå till departementet, och departementet skulle på ett helt annat sätt kunna ägna sig åt den heltäckande övergripande politiken inom trafikområdet som man kan begära av regeringen.

Nu har denna myndighet, som dessutom – till sin olycka, vågar jag tillägga – fick i uppdrag av regering och riksdag att medverka vid prövningen av de trafiksvaga banorna, verkat i fem år. Jag kan då säga att vi moderater i andra sammanhang här i kammaren, i fjol och i år, har krävt att 1979 års trafikpolitiska beslut utvärderas och omvärderas. Därmed skulle transportrådet automatiskt ha kommit under luppen vid den granskning som då skulle ske. Det är *ett* mycket tungt skäl till att vi i år icke har funnit tiden vara mogen att biträda förslaget om avveckling av transportrådet.

Den enda invändning som gjordes när transportrådet bildades av Sveriges riksdag kom från centern, som sade att det vore lämpligt om transportrådet kunde förläggas till Östersund och att de delar av dess kommande verksamhet som kunde handläggas av länsstyrelserna fortfarande sköttes därifrån, och i det avseendet har ju centern visat konsekvens.

Transportrådets styrelse – och detta bör Sven Henricsson lyssna på – består bara till en del av politiker. Där finns två socialdemokrater, en centerpartist och en moderat. Vidare finns där två företrädare för det privata näringslivet, nämligen Volvodirektören Rune Svensson som Olle Östrand nämnde, som kanske kan betraktas som expert på den gummihjulsburna transporttekniken i landet, och direktören Åke Nilsson från ASEA som kan tänkas försvara järnvägsintressen inom transportrådet. I styrelsen ingår också chefen för det statliga företaget Svensk Bilprovning, Alexej Pellijeff. Transportrådet är alltså en myndighet vars styrelse består av experter, med ett inslag av politiker.

Vi har självfallet ingen ambition i moderata samlingspartiet att bevara en myndighet som med fog kan anklagas för byråkrati, senfärdighet eller centralistisk styrning. Men vi har i andra motioner till årets riksmöte – vi har då haft valet i september framför oss – förklarat att vi vill samla alla de myndigheter som finns under kommunikationsdepartementet, blandade in i affärsverken och hopkopplade på annat sätt med annan verksamhet, till en enda, gemensam, normgivande myndighet under kommunikationsdepartementet. Naturligtvis kommer transportrådet som en myndighet att komma i skottgluggen vid en sådan manöver. Och den är också nödvändig, om vi skall kunna fullfölja den plan som vi från moderat sida har på att sätta affärsverken under kommunikationsdepartementet i aktiebolag. Då skulle återigen transportrådet komma att få sin ställning prövad.

Jag håller det inte för otroligt att den oheliga allians som vänsterpartiet kommunisterna, centern och folkpartiet nu har ingått gentemot transportrådet huvudsakligen grundar sig på det faktum att transportrådet har ådragit sig

deras ogillande genom sin medverkan vid prövningen av trafiksvaga banor i landet. Det vore väl inget anständigt grepp av riksdagen att först ge en myndighet detta uppdrag och sedan avskeda den därför att den har fullgjort det i enlighet med riksdagens beställning.

Det finns, som Olle Östrand sade, endast en väg att gå om man vill avbyråkratisera, och det är naturligtvis att rycka undan grunden för transportrådets verksamhet. Jag är övertygad om att om vi fick förenkla yrkestrafiklagstiftningen, om vi fick öppna konkurrensen i fråga om trafiken mellan Gotland och fastlandet, om vi fick liberalisera taxinäringen osv., skulle transportrådets verksamhet i allra högsta grad kunna inskränkas.

Jag har sagt detta som en förklaring till vår hållning i dag. Såsom antibyråkrater har vi moderater naturligtvis ingen anledning att i längden bevara och försvara ett transportråd som på detta sätt anses göra sig skyldigt till långsamhet i sitt arbete, partiskhet, centralism osv. För moderata samlingspartiets räkning kommer jag därför att hålla frågan om transportrådets framtid öppen när vi nästa gång samlas till riksmöte.

Överläggningen var härmed avslutad.

Trafikutskottets betänkande 20

Mom. 3 (ett persontransportstöd)

Först biträddes reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl. med 80 röster mot 61 för reservation 2 av Rune Torwald m. fl. 153 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 169 röster mot 71 för reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl. 56 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (administrationen av godstransportstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rune Torwald och Gösta Andersson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 21

Mom. 1 (avveckling av transportrådet)

Utskottets hemställan bifölls med 223 röster mot 74 för reservation 1 av Rune Torwald m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (anslag till Transportrådet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 2 av Rune Torwald och Gösta Andersson,
dels reservation 3 av Olle Grahn,
bifölls med acklamation.

Ensidiga koncessioner beträffande fiskhandeln

Anf. 155 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få anmäla att erforderlig tid efter voteringssignalen inte gavs förrän voteringen påbörjades i kammaren. Voteringssignalen gick, på ett felaktigt sätt, under Rolf Clarksons anförande. Därefter gavs endast mycket kort voteringssignal, och sedan påbörjades voteringen omedelbart, vilket är felaktigt.

I detta anförande instämde Birger Hagård, Hans Nyhage, Arne Andersson i Ljung och Gullan Lindblad (alla m).

Anf. 156 TALMANNEN:

Vi anmäler Bo Lundgrens anförande till protokollet.

16 § Föredrogs
Skatteutskottets betänkande
1984/85:56 Godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Nederländerna om ömsesidigt bistånd i tullfrågor (prop. 1984/85:183)

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Ensidiga koncessioner beträffande fiskhandeln

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:57 om avveckling av ensidiga koncessioner beträffande fiskhandeln.

Anf. 157 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! När regeringen 1972 ingick avtal med EG om ensidiga tullar på fisk och fiskkonserver var jag aktiv fiskare. Vi frågade oss med oro vad som skulle hända. Det stod redan då klart att de svenska fiskarna, som alltid haft Europa, i första hand Danmark, som en betydande marknad, skulle få svårare att konkurrera och sämre lönsamhet.

Oron var inte obefogad. De ensidiga koncessionerna har kostat svenskt fiske och svensk beredningsindustri stora summor årligen, och många konservfabriker har tvingats till nedläggning. Att arbeta med 20 % lägre lönsamhet är ingen avundsvärd situation. I det avtal som då ingicks suspenderades tullen på oberedd sill, och Sverige förband sig att inte tills vidare ta ut tullar och andra avgifter för bl. a. frysta fiskfiléer. Vi skulle få rätt att i fortsättningen liksom tidigare direktlanda fångster i Danmark.

Det gick några år, och i mitten och slutet av 1970-talet var man säkert i Danmark glad över avtalet, ty den svenska Östersjösillen mer eller mindre räddade då sysselsättningen vid den danska beredningsindustrin när det rådde sillstopp i Nordsjön och det olaga fiske som bedrevs där var otillräckligt för att försörja industrin med råvara.

När det lagliga fisket återupptogs och man inte längre var så beroende av svensk sill såg EG sin chans, och 1981 beslöt EG:s ministerråd att avveckla

suspensionerna på hel sill med undantag av det som var bundet i GATT. Man avvecklade dem successivt under tre år.

Redan första året drabbades Sverige av tullar under tolv dagar, eftersom vi är beroende av EG för vår sillexport. Drygt 50 000 ton svensk sill/strömming exporteras under perioden, och med hänsyn till andra länder såsom Norge, Finland och Canada, som också exporterar till EG och skall dela på samma kvot, är det inte svårt att räkna ut att det kostar pengar.

Sverige har förhandlat och förhandlat utan resultat, om man undantar att EG utökade den tullfria importkvoten med 10 000 ton innevarande år.

I ett interpellationssvar den 24 januari i år sade utrikeshandelsministern att det var ett resultat av våra, dvs. regeringens, ansträngningar. Han påstod vidare att det innebar att endast minimala kvantiteter svensk sill, om ens några, blir tullbelagda under innevarande kvotperiod – som utgick den 15 februari.

Om det var ett resultat av svenska ansträngningar är svårt att veta, men det är tveksamt eftersom den tullfria tilläggskvoten gäller lika mycket för andra länder som för Sverige. Dessutom är statsrådets uttalande märkligt, då han säger att minimala kvantiteter, om ens några alls, blir tullbelagda.

Vet inte han och vet inte majoriteten i utskottet att tullfriheten endast gällde tvåans sill och mindre? Det innebar att vi hade silltullar innan tilläggskvoten kom och under ett par månader tull på all sill över tvåans storlek. Under den perioden exporterades knappast annat än större sill, så påståendet att detta särskilt gynnade Sverige är löst prat. Men det gynnade EG:s fiskare, som inte fick normal konkurrens på sin stora sill från Skagerrak och Nordsjön. Möjligen kan det ha gynnat fisket av småströmmingen i Bottenhavet, men den fiskar inte vi, utan den fiskas till mer än 90 % av Finland.

Faktum var att EG garderade sig mot svensk konkurrens, precis som i andra sammanhang på fiskets område.

Vi hade nog förväntat oss krafttag från regeringen, när den i februari 1983 fick riksdagens bemyndigande att helt eller delvis återta de svenska åtagandena avseende tullar och avgifter. Men av detta blev intet, om man undantar stora ord.

Den 2 september 1983 sade t. ex. jordbruksministern att man inom jordbruksdepartementet inom den allra närmaste tiden skulle utarbeta en beredskapsplan för ett agerande från svensk sida för den händelse svensk sillexport tullbeläggs i EG mot slutet av kvoteringsperioden. Härvid, sade han, blir det en fråga om ett formellt tillbakadragande av de ensidiga koncessioner som lämnades EG 1972 avseende frysta fiskfiléer och fiskkonserver samt ett system för avgifts- och tullbeläggning som kan anpassas flexibelt till olika situationer. Frågan kommer sedan, fortsatte han, att beredas gemensamt mellan jordbruks- och utrikesdepartementen.

Eftersom utskottets majoritet avstyrker motionen kan vi troligen utgå ifrån att man fortfarande sitter och bereder.

Vi kan också i årets finansplan på s. 19 läsa att den svenska regeringen verkar för en fortsatt avveckling av handelshinder. Man säger sig stödja

Ensidiga koncessioner beträffande fiskhandeln

ansträngningarna för att få till stånd en ny sammanhållen förhandlingsomgång i GATT och arbetar inom EFTA och EG och i det nordiska samarbetet på att undanröja byråkratiska och icke-tariffära handelshinder.

Jag utgår ifrån att utskottet liksom jag anser att ensidiga tullar är ett handelshinder, åtminstone om man ser det ur svensk synvinkel.

Svenskt fiske och svensk fiskberedningsindustri har ingen avundsvärd situation. De står utan gränsskydd mot import av fisk och fiskprodukter från länder där fisket är starkt subventionerat. Vi möts av tullar på Europamarknaden, dryga tullar som minskar fiskets lönsamhet och försvårar konkurrensen.

Man hade kunnat förvänta sig att regeringen som kompensation för urusla avtal skulle ha gett näringen stöd, men så sker inte. Tvärtom skall allt stöd för export avvecklas, och så här säger regeringen i sitt förhandlingsuppdrag till statens jordbruksnämnd inför årets prisförhandlingar:

"För närvarande lämnas prisstöd även för de kvantiteter oberedd fisk som landas i Sverige och bjuds ut till export. Denna generösa tillämpning har belastat prisregleringens ekonomi. Eftersom exporten härigenom har kommit att omfattas av lägstapris och prisnivån internationellt sedan en tid tillbaka varit låg, har tillämpningen dessutom haft en hämmande inverkan på exportmöjligheterna. Oberedd fisk från Sverige utbjuden till lägstapris har vid vissa tillfällen inte kunnat konkurrera prismässigt på den internationella marknaden. Åtgärder i form av sänkt lägstapris för att häva denna inverkan har ytterligare belastat regleringsekonomin och motverkat lägstaprisets syfte att hålla uppe marknadspriset inom landet. Nämnden bör mot bakgrund härav utforma sitt förslag med utgångspunkt i att export av oberedd fisk exkluderas från respektive normkvantitet. Denna ordning bör genomföras successivt under en period av tre år med början regleringsåret 1985/86."

På tre år skall man således avveckla allt stöd till exporten på oberedd fisk, och fisket får ta hela kostnaden för de ensidiga tullarna.

Jordbruksministern nämner inte tullarnas roll i sammanhanget. Han talar om en generös tillämpning som belastar regleringsekonomin och avsäger sig sitt ansvar för avtal om ensidiga tullar. Det gäller inte bara sill. Under 1983 exporterade vi 23 000 ton torsk, nästan alltihop till EG. Med en tull på 15 % kostade det svenskt fiske mellan 15 och 20 milj. kr. Att vi sedan köpte tillbaka 30 000 ton tullfritt, men då i beredd form, gör att svensk beredningsindustri inte ens med svensk råvara kan konkurrera på sin egen marknad. Vi äter ca 60 000 ton torsk, men på grund av dessa avtal bereds större delen av vår handelspartner EG, delvis tack vare ensidiga koncessioner.

Jag beklagar att endast moderaterna ställt sig bakom reservationen, och jag beklagar naturligtvis ännu mer majoritetens negativa inställning till fiskerinäringen.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 158 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Jens Eriksson har lämnat en ingående redogörelse för innehållet i detta ärende. Vad vi är oeniga om är huruvida regeringen skall utnyttja det av riksdagen givna bemyndigandet och vidta åtgärder mot EG eller om man skall förhandla och försöka nå en uppgörelse.

Jordbruksutskottet har beretts tillfälle att yttra sig i frågan, och majoriteten i jordbruksutskottet har kommit fram till att förhandlarna bör ha förhandlingsfrihet. Man avvisar alltså motionens krav. Moderaterna i jordbruksutskottet har anfört en avvikande mening.

Skatteutskottets majoritet delar jordbruksutskottets uppfattning, men moderaterna i utskottet har följt upp kravet i motionen, och i en reservation begär man ett tillkännagivande.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 159 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Rune Carlstein säger att vi är oeniga om huruvida man skall utnyttja den möjlighet som riksdagen har gett regeringen att avsäga Sverige de ensidiga koncessionerna. Han säger vidare att förhandlarna bör ha förhandlingsfrihet. Ja, man har haft förhandlingsfrihet i tre år nu. Vi tycker faktiskt att om man skall nå resultat i förhandlingarna, får man ta till andra metoder än dem man har använt hittills.

Därför menar vi att det nu är på tiden att använda samma metod som EG använder. EG avvecklar sina suspensioner. Sverige kan göra på precis samma sätt, eftersom man har suspenderat införselavgifterna på fiskfiléer.

Detta skulle också kunna förstärka regleringskassan, så att man får råd att ge stöd till en olönsam export till EG.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

18 § Handeln med Grönland

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1984/85:10 om avtal angående handeln med Grönland (prop. 1984/85:94).

Anf. 160 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Bakgrunden till det aktuella betänkandet är Grönlands utträde ur den gemensamma marknaden den 1 januari i år.

Den gemensamma marknaden beviljades 1972 från svensk sida ensidiga förmåner på fiskeområdet. Detta var en följd av det förhandlingsläge som rådde vid det tillfället. Man kan säga att det svenska fisket var den bondepjäs som offrades i det tullpolitiska schackspelet. Det fanns andra svenska

intressen som pressade på, och fisket offrades i sammanhanget.

Vi står nu inför en situation där Grönland lämnar EG, och då finns det ingen anledning för Sverige att utan vidare fortsätta att ensidigt medge Grönland tullkoncessioner på fiskeområdet utan att från Grönland erhålla någon typ av kompensation. Man kan i detta sammanhang påpeka att överenskommelsen mellan EG och Grönland för EG:s del har inneburit betydande fiskerätter i grönländska farvatten. I gengäld har Grönland tillträde till EG-marknaden, tullfritt och utan kvantitativa begränsningar.

Vi moderater i utrikesutskottet har inte tyckt att vi kan motsätta oss det föreslagna avtalet. Det är ingånget och det skall löpa. Däremot tycker vi att det finns starka skäl som talar för att på nytt uppta förhandlingar med Danmark för att få en ändring till stånd i detta avtal. Man behöver bara peka på en av artiklarna i avtalet, nämligen artikel 3. Av den framgår det vilken ensidighet det här avtalet har. Den lyder inledningsvis så här: "Grönland kan i samma omfattning som i förhållande till de europeiska gemenskaperna införa tullar eller kvantitativa restriktioner som synes nödvändiga med hänsyn till Grönlands omedelbara utvecklingsbehov." Man kan alltså ensidigt sätta upp tullar, och det behöver bara underrättas Sverige.

Det är bakgrunden till att vi har reserverat oss, och jag yrkar därför bifall till den moderata reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Anf. 161 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Utrikesutskottets betänkande 1984/85:10 behandlar avtalet angående handel med Grönland.

När Grönland lämnade EG var det nödvändigt att träffa nya avtal, eftersom de avtal Sverige hade med EG inte längre var giltiga. Låt mig säga att jag hyste vissa farhågor för vad det avtalet kunde komma att innehålla, och jag ställde därför en interpellation till utrikeshandelsministern, som han besvarade den 24 januari. Med kännedom om regeringens ringa intresse när det gäller svensk fiskerinäring var kanske svaret väntat och det avtal regeringen presenterat inte oväntat.

Man hyser ändå vissa förhoppningar. Man hoppas att regeringen mot bakgrund av det ekonomiska läget, sysselsättning och handelsbalans kunde ha ett visst intresse av att behålla och utveckla svenskt fiske och svensk beredningsindustri. Men om man läser artikel 3 i avtalet grusas förhoppningarna effektivt. Jag hade tänkt läsa upp den, men det har Ivar Virgin redan gjort, och därför slipper jag.

Avtalet innebär alltså rätt för Grönland att införa tullar i samma omfattning som EG, medan Sverige alldeles som tidigare – och som gäller för EG – inte har samma möjlighet. Det kallar regeringen och utskottets majoritet för frihandel.

Utskottsmajoritetens uppfattning är att det är väsentligt att Grönlands utträde ur EG inte får till följd att nya handelshinder reses i Norden.

Man finner det tydligen lika viktigt att gamla handelshinder behålls. Hade det inte varit bra att nu få bort handelshinder och få en ökad frihandel? Ty utskottets majoritet menar väl inte på allvar att detta avtal är en fråga om

frihandel – om det inte är frihandel när den ene får gratis och den andre betalar?

Vidare säger utskottets majoritet att den svenska fiskerinäringens konkurrenssituation knappast bör försämras av ett avtal som inte innebär någon förändring i förhållande till vad som hittills gällt. Det var ju bra att utskottsmajoriteten inte rent av påstod att det var en förbättring. Men man kan fundera över om inte situationen försämras.

Det står helt klart att Sverige utestängs från den grönländska marknaden. Den får EG behålla som tidigare på grund av att vi har tullfrihet och att Sverige med 15–20-procentiga tullar inte kan konkurrera. Möjligen kan Norge få en del av handeln, eftersom Norge enligt vad som framgått i pressen förhandlat fram ömsesidig – lägg märke till ömsesidig – tullfrihet.

Man kan vidare fråga sig om inte vår konkurrenssituation försämras då vi får ensidiga tullar när ett land går ur EG. Enligt utrikeshandelsministerns svar på en fråga för drygt en vecka sedan finns det också stora risker att vi får ensidiga tullar när Spanien och Portugal går in i EG. Alltså får vi ensidiga tullar när länder går ur EG och ensidiga tullar när länder går in i EG.

Vi har en obetydlig handel med Grönland, säger man i propositionen och i utskottets betänkande. Ja, visst blir det en obetydlig handel, alldeles som vår övriga fiskhandel med EG. Vi har inte kunnat sälja till Grönland, eller hur tänker man att Abba och Foodia skall kunna konkurrera med dansk konservindustri om deras konserver avgiftsbeläggs med 1 kr. medan Danmark har tullfrihet. Det är därför vi inte har kunnat sälja till Grönland, och det är därför vi inte kommer att kunna sälja dit.

Från dansk sida ville man ge avtalet ett mera långtgående innehåll. Jag kan inte låta bli att fundera över vad det kunnat röra sig om. Var det månne fiskerättigheter i svenskt vatten som man ville ha för att gå med på ensidiga koncessioner? Danmark fick ju 100 000 ton torsk i grönländsk zon för sin tullfrihet. Hur man kunnat begära ytterligare förmåner för grönländsk räkning begriper inte jag. Är inte ett sådant resonemang en tröst för den som inte är belåten med regeringens avtal? Kan man få så mycket mer än fullständig tullfrihet utan förpliktelser?

Jag är förvånad över att centern och folkpartiet ställt upp för regeringen. Hur är det med vaktslåendet om de små i samhället? Hur är det med omsorgen om sysselsättningen i glesbygd? Hur är det med talet om en levande skärgård?

Det finns en moderat reservation med anledning av min motion, och jag yrkar bifall till denna.

Men min motion innehåller ytterligare en hemställan om att riksdagen inte skall godkänna avtalet mellan Danmark och Sverige. Jag yrkar bifall också till denna hemställan, vilket innebär att jag yrkar bifall till motionen i dess helhet.

Anf. 162 STURE PALM (s):

Herr talman! Den motion som Jens Eriksson har avlämnat i anslutning till proposition 94 ger i hög grad intryck av att vara en partsinlaga. Det framgick redan vid utskottets behandling, och detta intryck har förstärkts vid dagens debatt.

Motionären föreslår att propositionen avslås, och utskottets moderater har tagit Jens Erikssons motion som utgångspunkt för sin reservation. Utskottets moderater säger sig dock tills vidare acceptera avtalet, men talar i något dunkla ordalag om viss kompensation, som Grönland uppenbarligen skall stå för.

Reservanterna anser att förutsättningen för att avtalet skall accepteras är – som det står i reservationens text – att nya förhandlingar så snart som möjligt upptas med Danmark för att "åstadkomma en bättre balans i handelsförhållandet mellan Grönland och Sverige". Även i detta avseende uttrycker sig reservanterna mycket otydligt.

Bakgrunden till den föreliggande propositionen är att Grönlands befolkning vid två olika tillfällen i folkomröstningar uttalat sin ovilja att delta i den danska EG-anslutningen.

Denna klara viljeyttring har respekterats, och från den 1 februari i år har Grönland beviljats utträde ur EG.

Den nya konstruktionen innebär att frihandel mellan Grönland och EG bibehålls på industrivaruområdet. Detsamma gäller också, under vissa förutsättningar, för jordbruks- och fiskeområdet.

Till följd av att relationerna mellan Grönland och EG har förändrats har ett nytt avtal upprättats beträffande Sveriges handelsförbindelser med Grönland.

Den svenska utgångspunkten har varit att frihandelsavtalets regler om tullar, kvantitativa begränsningar, ursprungsregler m. m. även fortsättningsvis skall gälla beträffande Sveriges förhållande till Grönland.

I anslutning till Grönlands uppbrott från EG diskuterades frågan i EFTA. Alla var då överens om att inte göra några försämringar för Grönland.

Nu uttrycker motionären stor oro över att den svenska fiskerinäringen hamnat i en allt besvärligare konkurrenssituation. Motionären anser tydligen att detta svåra läge skulle kunna förbättras genom att propositionen avvisas.

Utskottet däremot slår med stor tydlighet fast att den svenska fiskerinäringens konkurrenssituation knappast kan försämras av ett avtal som inte innebär någon förändring av nu gällande förhållanden.

Problemen för den svenska fiskerinäringen ligger betydligt djupare än så. Fiskerinäringens svårigheter måste därför sökas på annat håll.

För att ge en bättre belysning av utskottets bedömning måste tilläggas att det svensk-grönländska handelsutbytet är av mycket liten omfattning. Det kan räknas i endast ett par promille av den totala svenska utrikeshandeln.

Utskottet reser sig också – med stöd av praktiskt taget alla remissorgan – mot risken av att Grönlands utträde ur EG skulle resultera i att nya handelshinder upprättas i Norden. Om så sker, slår vi in på en ny politik, som de allra flesta av oss står främmande inför.

Trots utskottets konsekventa hållning och klara ståndpunktstagande har utskottets moderater reserverat sig. I reservationen framhålls att det inte finns anledning för Sverige att utan vidare fortsätta att medge Grönland koncessioner på fiskeområdet utan att motparten – i detta fall Sverige – tillerkänns en likvärdig kompensation.

Denna fråga har inte tagits upp vid utskottsbehandlingen, och reservationens text bidrar inte heller till att öka klarheten om vad som menas med en likvärdig kompensation. Kompensation för vad? Grönland har inget gränsskydd på fiskeområdet. Det avvecklades i februari 1985. Tidigare följdes EG-reglerna. Jag är övertygad om att kammaren har intresse av att på denna punkt få höra ett betydligt klarare språk från reservanternas talesman. Något måste väl ändå reservanterna mena med vad de skrivit i det här avseendet.

När det sedan gäller själva avtalsförslaget är emellertid reservanterna – i motsats till motionären – beredda att acceptera detta. Men man gör det på ett villkor. Reservanterna säger nämligen "att en ny förhandling så snart som möjligt bör upptas med Danmark i syfte att åstadkomma en bättre balans i handelsförhållandet mellan Grönland och Sverige".

Även på denna punkt finns skäl att sätta frågetecken. Kammaren är säkert intresserad av en tydligare beskrivning också när det gäller hur detta mål skall kunna uppnås.

Att anföra balansproblem som ett skäl för nya förhandlingar beträffande den svenska handeln med Grönland måste upplevas som rätt generande för de moderata reservanterna, speciellt med hänsyn till det blygsamma handelsutbyte det rör sig om i detta fall. Om nu inte moderaterna känner obehag inför detta, så är säkert det stora antalet ledamöter här i kammaren med stark känsla för det nordiska samarbetet ytterligt betänksamma inför denna propå.

Om förhållandena ändå skulle utvecklas i en riktning som gör att de påkallar nya förhandlingar, håller avtalet en dörr öppen för sådana. Åtskilliga artiklar i avtalet har lästs upp av de tidigare talarna, men en artikel har man inte nämnt, och jag vill därför läsa upp den. Det är artikel 4, som återfinns i utskottets betänkande på s. 8. Den lyder:

"Alla frågor rörande detta avtals tillämpning dryftas mellan avtalsparterna, som sammanträder när ena parten begär detta. Därvid kan de också överenskomma om ändring av varuområdet."

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 163 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Ja, Sture Palm, det är en partsinlaga. Det är en partsinlaga för Sverige, för svensk sysselsättning i skärgården, för svenskt fiske och för svenska arbetstillfällen.

Sture Palm frågar vilken kompensation vi avser. Vi vill ha som kompensation ömsesidig tullfrihet. Då är det fråga om frihandel.

Här talas om att det inte skulle bli några försämringar. Nej, men det blir heller inga förbättringar, och det hade funnits en möjlighet att uppnå förbättringar. Jag är övertygad om att vi hade haft ömsesidig tullfrihet om

Handeln med Grönland

man från svensk sida krävt det. Men vad gör regeringen? Jo, den bjuder på fisk. Regeringen har med sig fisk i väskan och bjuder på den både när man umgås med nordiska grannar och när man umgås med andra. Det går inte i längden att göra så, om vi skall kunna behålla ett livskraftigt svenskt fiske.

Man bör inte tala om känsla för nordiskt samarbete i det här fallet. Ensidiga koncessioner och ensidiga tullar, där den ene uppoffrar och den andre får, innebär nämligen inte något särskilt bra nordiskt samarbete. Jag är inte säker på att ens Grönland tycker att detta är något bra samarbete.

Anf. 164 STURE PALM (s):

Herr talman! För att i all korthet visa med några siffror hur liten omfattning vår handel med Grönland har vill jag nämna att vår export på Grönland var 65 miljoner och importen därifrån 60 miljoner år 1982. Siffrorna varierar naturligtvis olika år, men det handelsutbyte vi diskuterar har legat kring 60-miljonersstrecket. Det handlar som sagt om några promille av den svenska utrikeshandeln. Att då börja mobilisera sysselsättningsargument och ta upp hela den svenska fiskerinäringens problem är att sakna sinne för proportioner när det gäller frågans omfattning.

Anf. 165 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Omfattningen kommer heller inte att bli större när man har ensidiga tullar. Svenskt fiske och svensk beredningsindustri kan inte konkurrera på 15–20 % sämre villkor än vad EG och Norge kommer att göra. Tala inte om vad som har varit! Tala i stället om vad som kunde ha blivit! Det hade säkert funnits en marknad – ingen stor marknad men en betydligt större än när man har ensidiga tullar. Går ni vidare med den typen av avtal om ensidiga koncessioner får vi ingen export till vare sig det eller det andra landet, eftersom också vi måste ha lönsamhet på fisket.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avtal angående handeln med Grönland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 564 av Jens Eriksson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (nya förhandlingar med Danmark)

Utskottets hemställan bifölls med 212 röster mot 80 för reservationen av Carl Bildt m. fl.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

19 § Föredrogs
Utrikesutskottets betänkanden
1984/85:14 Tilläggsbudget III (prop. 1984/85:125 delvis)
1984/85:17 Förbindelserna med de baltiska folken m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

20 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

21 § Kammaren åtskildes kl. 23.43.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert